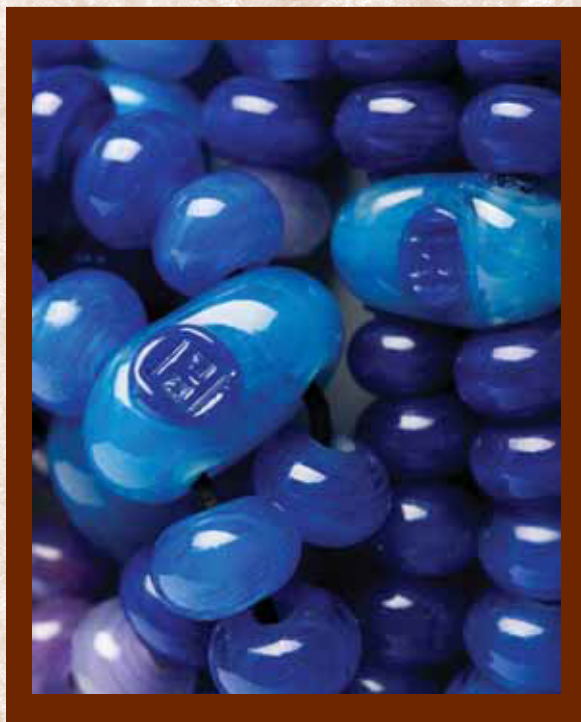

MAGYAR IPARMŰVÉS ZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

ÖTVÖSSÉG
FÉMMŰVESSÉG
BELSŐÉPÍTÉS ZET
DÍSZLET- ÉS
JELMEZTERVEZÉS
TEXTILMŰVÉS ZET
GOBELIN
BŐRMŰVESSÉG
KERÁMIA
PORCELÁN
ÜVEG
ALKALMAZOTT GRAFIKA
IPARI FORMATERVEZÉS
MŰVÉS ZETELMÉLET
RESTAURÁLÁS
OKTATÁS
MŰHELYEK
GYŰJTEMÉNYEK
KIÁLLÍTÁSOK
SZAKIRODALOM

Horváth Márton: Kétsoros nyakék (részlet)
A művész jelzése a nyakék egy-egy gyöngyszemén /
Márton Horváth: Double stranded necklace (detail)
with the artist's sign on two of the beads

GOLDSMITH'S ART
METALWORK
INTERIOR DESIGN
STAGE AND
COSTUME DESIGN
TEXTILE ART
TAPESTRY
LEATHER DESIGN
CERAMICS
PORCELAIN
GLASS
APPLIED GRAPHICS
INDUSTRIAL DESIGN
ART THEORY
RESTORATION
EDUCATION
STUDIOS
COLLECTIONS
EXHIBITIONS
LITERATURE

2013/3

Főszerkesztő:
KISS ÉVA művészettörténész

Szerkesztőbizottság:
DÁVID KATALIN művészettörténész
ÉRNYEY GYULA designer, szaktörténész
FELEDY BALÁZS művészetkritikus
MEZEI GÁBOR belsőépítész
N. DVORSZKY HEDVIG
művészettörténész
SCHRAMMEL IMRE
keramikus és porcelántervező
SIMON KÁROLY designer

Olvasószerkesztő:
ANTAL MARIANN

Hírszerkesztő:
NAGY FRANCISKA

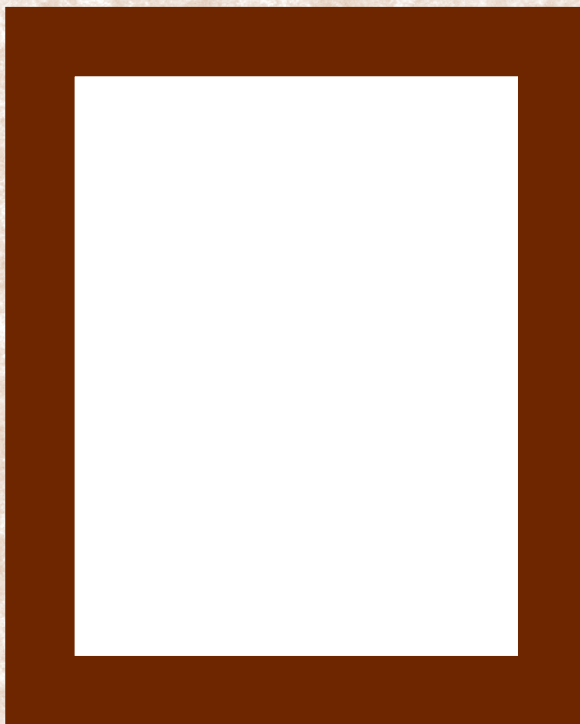
Fordító: MENTE ÉVA

Felelős kiadó:
Nemzeti Művészeti és
Kulturális Kapcsolatok
Alapítványa,
KISS JÓZSEF

Gazdasági vezető:
ANDA JUDIT
Telefón: 20/299-0767

Lapalapítók:
FEKETE GYÖRGY
N. DVORSZKY HEDVIG
SCHRAMMEL IMRE

Szerkesztőség:
1091 Budapest, Üllői út 33–37.
(az Iparművészeti Múzeum épületében)
Telefón: 218-7582
Fax/üzenetrögzítő: 218-7582
Adminisztrátor: Horváth Róbert
Fogadóórák: kedden és csütörtökön
10-től 12 óráig

**Évente tízszer megjelenő művészeti folyóirat
Új folyam 20. – 2013/3 (április)**

**E számunk megjelenését
a Nemzeti Kulturális Alap
Folyóirat-kiadás Kollégiuma
támogatta.**

ISSN 1217-839X

E-mail cím:
magyariparmuveszet@gmail.com

E szám lapzártája:
2013. április 2.

A folyóiratban megjelent
illusztrációkat a szerkesztőség
digitálisan is megőrzi,
a kéziratokat azonban
nem tárolja
és nem küldi vissza.
A leadott képanyag
a megjelenés után
a szerkesztőségben
személyesen visszakérhető,
csütörtökön
10 és 12 óra között.

Tervezés:
Tandem Stúdió
(tandemgrafika.hu)

Nyomás:
Stoffel és Társai

A folyóiratban közölt szövegek
és fotók szerzői jogvédelem
alatt állnak. Utánnymásuk,
fénymásolóval való
sokszorosításuk csak a kiadó
előzetes hozzájárulásával
engedélyezett.

A lap előfizethető
a Nemzeti Művészeti és
Kulturális Kapcsolatok Alapítványa
10402166-21629389-00000000
csekkszámán vagy a szerkesztőségtől
kért postautalványon.

Előfizetési díja egy évre 7500 forint.

KIÁLLÍTÁSOK

- Újraöntve. Magyar Kerámia 2012
– kiállítás a pécsi Modern
Magyar Képtárban
(*Sárkány József*) 2
- Megvalósult művek 2012
Az NKA által támogatott
iparművészek kiállítása az Ipar-
művészeti Múzeumban
(*Erdei T. Lilla*) 9
- A szurikáták tündöklése
Kunzl György keramikusművész
kiállítása a Museion No. 1-ben
(*Webner Tibor*)..... 13
- Játékkiallítás a FUGA Budapesti
Építészeti Központban
(*Zalavári József*) 18

ÉRTÉKMENTÉS – ÉRTÉKÖRZÉS

- „Az üveg, az valami más...”
Horváth Márton (1941–2013)
üvegművész (*Kernács Gabriella,
Mezei Gábor*)..... 21
- Iparművészeti alkotások
a kecskeméti Újkollégium száz-
éves épületén. I. Kovácsoltvas
és Zsolnay kerámia munkák
(*Székelly Gábor*) 27
- Nők, szőnyegek, háziipar
A Néprajzi Múzeum kiállítása
(*Fülöp Hajnalka*) 36
- Születésnapra szánt gondolatok
Hornicsek László belsőépítész
90 éves (*Kiss Éva*) 42

KÖNYV

- Nemes Mihály – Nagy Géza:
A magyar viseletek története
(*F. Dózsa Katalin*) 44

HÍREK 46

MAGYAR IPARMŰVÉSZEZET HUNGARIAN APPLIED ARTS

EXHIBITIONS

- Remoulded. Hungarian Ceramics,
2012. An exhibition at the
Modern Hungarian Gallery
in Pécs (*József Sárkány*)..... 2
- Works Realized, 2012
Exhibition of artists supported
by the Hungarian Cultural Fond
at the Museum of Applied Arts,
Budapest (*Lilla Erdei T.*) 9
- The rise of suricates
An exhibition of ceramic artist
György Kunzl at Museion
No. 1 Gallery in Budapest
(*Tibor Webner*)..... 13
- Toy exhibition at FUGA
Budapest Center of Architecture
(*József Zalavári*) 18

SAFEGUARDING VALUES

- ‘Glass is something different...’
Glass artist Márton Horváth
(1941–2013) (*Gabriella Kernács,
Gábor Mezei*)..... 21
- Works of applied arts decorating
the one-hundred-year-old
building of the Calvinist New
College in Kecskemét. I. Wrought
iron works and Zsolnay
ceramics (*Gábor Székelly*) 27
- Women, Hand-Woven Rugs,
Home Industry. Exhibition at
the Museum of Ethnography,
Budapest (*Hajnalka Fülöp*) 36
- On the 90th birthday of interior
designer László Hornicsek
(*Éva Kiss*) 42

BOOKS

- Mihály Nemes – Géza Nagy:
History of Hungarian Costumes
(*Katalin F. Dózsa*) 44

NEWS 46

Újraöntve

Magyar Kerámia 2012 – kiállítás a pécsi Modern Magyar Képtárban

■ A keramikusszakma új értékeinek országos áttekintését felvállaló kerámiabiennále rendezvénysorozat 1968-ban kezdődött pécsi múzeumi kezdeményezésre. Negyven évvel később, 2008-ban, a *XX. Országos Kerámia Biennále* megrendezését követően a szervezők döntési kényszerbe kerültek. A miképpen tovább kérdése ugyan már több évvel korábban felvetődött, de e kerek évforduló, valamint a 2010-es Pécs Európa Kulturális Fővárosa beruházásai körüli bizonytalanság – amely a kiállítótér elkészültére is érvényes volt – mind odavezettek, hogy elhalasztottuk a következő biennále megrendezését.

A halasztás melletti döntés tartalmi oka azonban az az adatokkal is alátámasztott felismerés volt, hogy a két esztendő túlságosan rövid időtartam kiérlelt, új művek létrehozásához, s kevés az újonnan végzett keramikusok karakteres megjelenéséhez is. Különösen akkor, amikor nem csak a kerámiaművészet, de a kulturális, művészeti élet egésze is bizonytalan, válságos helyzetben van.

Hosszabb terjedelmű elemzést igényelne az országos biennalék – ezen belül a kerámiabiennalék – megváltozott szerepének, jelentőségének tisztázása. Túlnyúlik ez egy kiállítási forma működésének a vizsgálatán, hiszen az oktatástól a nemzetközi művészeti trendekig, a gazdaság és a (műtárgy)piac állapotától, az egyéni alkotói motiváltságtól a tehetségig/tudásig találunk befolyásoló, módosító tényezőket, és okokat.

Ezért csak pillantást vetve az elmúlt 20 biennále részvételi adataira, feltűnik, hogy míg az 1968 és 1996-os intervallumban (persze, hullámzó adatokkal) 54 és 71 között volt a kiállító művészek száma, addig ezt követően rendre 50 fő alatti számot kapunk, mégpedig csökkenő tendenciával úgy, hogy 2008-ban beállt a 25 fős minimum. A résztvevők névsorára tekintve az állapítható meg, hogy több-kevesebb rendszerességgel, egy körülbelül 30-40 fős alkotói csoport az, akik a biennalék törzsgárdáját képezik. Azaz a kívánatosnál jóval kevesebb az új résztvevők aránya.

A fentiek ismeretében nem lehet meglepő, hogy rendezőként izgatottan vártam, milyen lesz az alkotók körében az immár négyéves ciklusra tervezett kiállításorozat első eseményére, a *Magyar Kerámia 2012* kiállítás felhívására a fogadókészség. Hányan lesznek, kik és milyen művekkel jelentkeznek? Természetesen voltak pozitív előjelek, többen érdeklődtek, lesz-e újra biennále, lesz-e továbbra is szakmai fóruma az alkotóknak. A 97 pályázó és a közel 300 mű pozitív, figyelemre méltó válasz a kérdéseimre. A szakma aktív tagjai igénylik, fontosnak tartják e fórumot. A válogatást követően 47 művész mintegy 100 munkáját állítottuk ki a felújított Modern Magyar Képtárban.

A különleges gazdagságú és változatos anyag rendezése komoly kihívást jelentett. Voltak maguknak

→
Fekete László:
Brutális trófea /
László Fekete:
Brutal Trophy

[2011] *színezett, mázazott agyag, 1140 °C, vegyes technika, magasság: 78 cm, talp: 47x37 cm, száj: 50x45 cm / coloured, glazed clay, 1140 °C, miscellaneous techniques, height: 78 cm, base: 47x37 cm, mouth: 50x45 cm*

Füzesi H. Zsuzsa: Double I. / Zsuzsa Füzesi H.: Double, I

[2012] *porcelán, 1300 °C, kézi felrakás / porcelain, 1300 °C, handbuilt [30x48x45 cm]*

Fotó: Füzi István

Fotó: Fizi István

önálló teret követelő művek, amelyek mellé, közelébe igen kockázatos volt más alkotást helyezni, míg voltak azonos, rokon szellemi tartalmú, egymást jól érző művek, s voltak hasonló formavilágú alkotások.

És persze szép számmal olyanok, amik másik mellé csak megszorítással sorolhatók.

A XX. Országos Kerámia Biennále első díját 2008-ban, Boldizsár Gergellyel megosztva, Fekete László nyerte. Az ő két nagyméretű trófeája, vagy talán inkább áldozati kelyhe (*Brutális trófea*, 2011; *Tetovált lovas – Trófeaszerű bedaráló komplexum*, 2012) fogadja a kiállítóterbe lépőket. Összetört elemek, fragmentumok, apró figurák, feliratos táblák összeragasztásával létrehozott, brutális hangulatot árasztó monumentális léptékű emlékművek ezek számomra. A „*Minden Egész eltörött*” véglegességének épp úgy, mint az adonói mondatnak, miszerint „*Auschwitz után nem lehet verset írni*”. Súlyos köszöntője ez a látogatónak bizonyára, amely hatást csak első látásra szelídíti – persze más megközelítéssel, de mégis rokon végeredménnyel – a kiállítás doyenjének, a 80 esztendő Schrammel Imrének két préselt plasztikája (*Eladó lányok, Sirtóasszony*, 2008). Schrammel deformálása csak látszólag szelídebb, hiszen míg ő a hibátlanul megformált (még alakítható anyagállapotú) testet préseli torzzá – igaz, ügyelve az elkészült mű kiválasztásánál a klasszikus harmóniára –, addig Fekete a legvadabb manierista felfogáson is tútesz nyers, gátlás nélküli alkotói szabadságtudatában.

A kiállítás következő, lazán összekapcsolódó csoportját adják a valamilyen módon archaizáló, illetve azt posztmodern módon „fricskázó” alkotások. Az előbbieket közé tartozónak vélem a már az I. Országos Kerámia Biennalén is kiállító, a fazekashagyományokat, technikát őszintén felvállaló Németh János évtizedek óta ismert, emblemikus plasztikáját (*Ló*, 2012), illetve az őrá jellemző humorral megformált *Varjú* (2012) című munkát. Az évtizedek óta *Növekvő Város* újabb elemei, Gellér B. István *Törvénygúla I–III.* (2010) eozinált gúlái, vagy Szántó Tamás *Figyelő* (2012) műve a posztmodern körébe tartozik, akárcsak Korompai Péter rokokósan gazdag, fényarannyal ragyogó, angyalreliefes *Amen* (2012) alkotása.

A *Magyar Kerámia* (2012) kiállításon két díjat is nyertek azok az alkotások, amelyek azon túl, hogy autonóm, egyéni alkotói nyelven szólnak és kiemelkedő szakmai tudásról tanúskodnak, a lélek belső szépségéről, mélységéről árulkodnak. Geszler Mária tíz

évvel ezelőtt már volt első díjas, ám most beküldött öt kispasztikája újfent arra a döntésre bírta a zsűrit, hogy ő kapja az Emberi Erőforrások Minisztériumának (EMMI) díját, a kiállítás fődíját. *A Csend építészete I–V.* (2010–2012) számomra azt a békét és nyugalmat, elfogadást sugározza, amelyben ott van a múlt, a jelen, a megsejtetett jövő. Az idő, a történelem. A múlt, az elmúlás jelei láthatók e makettszerű épületek vázának szépséges színein, a padlózatot borító törött-porcelán képeken. És a magány csöndje az egyetlen alakos kompozíción is ott van, még az arannyal ragyogó tál se zavarja túlzottan. (Bár számomra a másik négy mű erővel teltebb, tömörebb megformázás.) A kortárs magyar kerámiaművészet leginvenziósabb, folyamatos megújulásra képes alkotója, Nagy Márta kapta a szakma, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége díját. *Vadrózsák* (2012) kompozíciójának minden eleme önálló életet él, saját története, sorsa van. A lét más és más állapotában létezik.

Fusz György: Burok I. / György Fusz: Case, I
[2012] *kőagyag / stoneware* [50x23x38 cm]

Fotó: Füzi István

Fotó: Füzi István

Van Gogh *Bakancsai* ilyenek. Semmik valójában, de mégis hordozzák, viselik létük – vele gazdájuk – történetét. És fontos az is, hogy *vadrózsák*. Nem nemesített, szelídített fajta, az, ami. Nagy Márta művei puritán szerénységgel rejtik azt a szakmai igényességet, amely harsányan szól Simon Zsolt József díjazott művéből. A Janus Pannonius Múzeum és a Dél-Pannon Múzeumokért Kiemelkedően Közhasznú Egyesület díját elnyert *Romanika* (2012) című, három önálló műből álló kompozíció valóban szakmai bravúr – egy olyan öntési eljárás eredménye, amelyet az alkotó kísérletezett ki –, s nem utolsósorban valóban látványos alkotás. Lenyűgöző munka Füzesi H. Zsuzsa két porcelánszobra is. A *Double I–II.* (2012) az alkotó utóbbi években kialakított formavilágának reprezentáns da-

Burkus Judit:
Lebegő konstrukció /
Judit Burkus:
Floating Construction
[2011] *porcelán, öntés*
/ porcelain, cast
[100x160x160 cm]

Máder Barnabás:

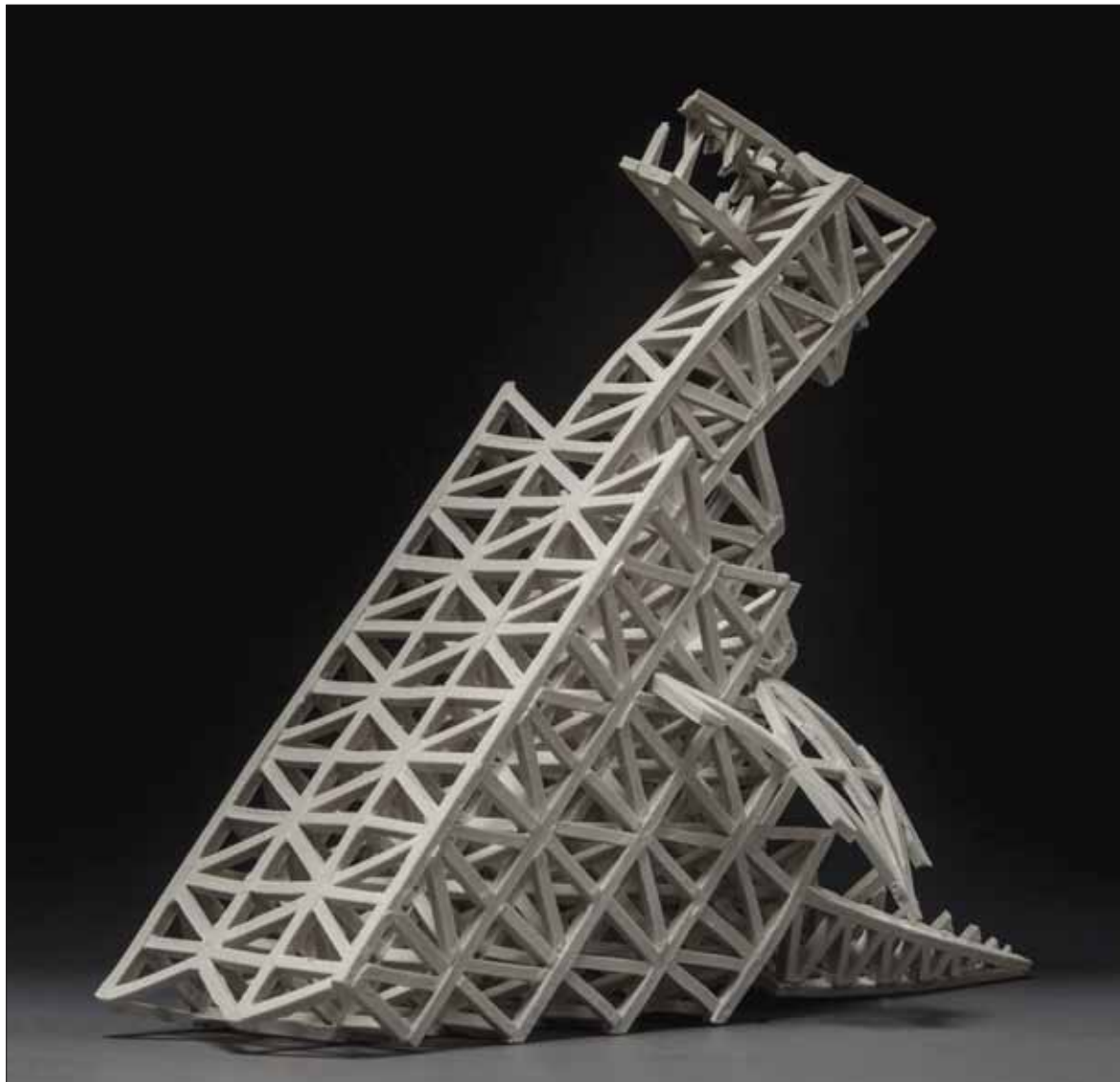
A sárkány /

Barnabás Máder:

The Dragon

[2012] *porcelán,
szabadon épített /
porcelain, freely built*

[31x38x23 cm]

Fotó: Fízi István

rabjai. A korábban a raku mesterének tartott művész szakított a színek és a kiszámíthatatlan, irányíthatatlan történések világával. Hófehér porcelán, kézzel formált, sziszifuszi munkával csipkeszerűen perforált, dupla falú organikus alkotásai a kiállítás kiemelkedő darabjai.

A kiállítás tényleg legtöbb kérdést, gondolatot felvető műve Fusz György két vörösgyag szobra (*Burok I–II.*, 2012), amelynek értelmezését két fotó segíti. A fényképeken az alkotó látható, amint az egyik a fejét, illetve a másikon az egyik lábát agyagba burkolja. A művek ezen akció során keletkezett burkolatok ki-

égetett darabjai. Az agyag (és a gipsz) ismert tulajdonsága, hogy felveszi az általa beborított test formáját. Azonban ebben az esetben ez nem látható, csak a külső palást. A forma helye bent marad. Be van zárva. Akkor miért? Persze, foglalkoztatott a kérdés, és az egyik nézelődésem során jutott eszembe egy párhuzam – amin lehet, hogy az alkotó csak szelíden elmosolyodik –, mégpedig a pompeji leletek. A vulkáni hamu a földre zuhanó testeket beborította, s rájuk cementálódva, a már elporladt testek formáit megőrizte. (Kiöntött formáik Pompejiben és a nápolyi múzeumban láthatóak.) A test e szobrok esetében is rejtve volt. A kérdés: mennyiben természetes/szükséges állapot ez a létnek? Tudjuk, nem a testről, a lélekről van szó, de e burok bár véd, egyúttal mindent elfed, be is zár. A testhez/lélekhez csak úgy jutunk, ha feltörjük e burkot – azaz megsemmisítjük a művet. Nehéz a válasz – amint az a mindennapjainkban is erre a kérdésre.

A *Magyar Kerámia 2012* kiállítás különösen pozitív híre, hogy három fiatal alkotó munkája is díjat kapott. András Edina (1985–) a Pécsi Tudományegyetem (PTE) Művészeti Karának DLA-képzésében vesz részt, dekonstruktivista munkája, a *Csészeszerű építmény I–III*. (2011) elforgatott gyűrűkből épített palástartal határolt mű, amelynek különös értéke a gondosan megtervezett festése, színválasztása. Burkus Judit (1983–) a PTE Művészeti Karának oktatója, művészetében az elmúlt négy évben jelentős változás, véleményem szerint komoly előrelépés történt. Kiállított installációja, a *Lebegő konstrukció* (2011) matt fehér porcelán, geometrikus elemekből álló modulrendszer. Az egymásba változtatatosan kapcsolódó elemekből épített formák több szárra felfűzve látványos, átjárható, nyitott teret hoznak létre. Csirke Orsolya (1983–2009) a kortárs magyar kerámiaművészet nagy vesztesége. Tragikus korai halála megakadályozta tehetsége kibontakozását. A kecskeméti Kortárs Kerámiaművészetért Alapítvány díjával elismert *Zöld váza és Gömbváza* (2007) művei légiiesen könnyű papírporelából „épített”, klasszikusan nemes formák, rendkívül érzékeny plasztikus kialakítással gazdagított felületük tökéletes egységben van a színvilágukkal.

E cikk terjedelmi keretei nem engedik meg, hogy

valamennyi kiállító művét ismertessem, hogy részletesen szóljak Kungl György következetesen vitt életművének két újabb kisplasztikájáról, a buja, vagy épp kíváncsiszkodó antropomorf állatkáiról, vagy Beicz Judit szintúgy derűs csészéiről (*Herend a lelke mindennek, Rippl-Rónai Herenden*, 2012), Horváth László nagyméretű porcelán falitáljairól, amelyek „hordozzák” a biztos mesterségbeli tudás nagyvonalúságával festett – a hagyományosan értelmezett dekor kategórián túllépő – kalligrafikus elemeket (*Gesztus I–III.*, 2012). És nincs lehetőség kifejezni, miért érzem nem idevalónak azokat a műveket, amelyek alkotójuk évek, vagy épp évtizedek óta történő helyben járásáról tanúskodnak, vagy ami még kínosabb, utánérzések. (Igen, tagadhatatlan, ez a zsűri felelőssége is.)

A *Magyar Kerámia 2012* tárlat megrendezése szűk-ségessé tette a Modern Magyar Képtár 20. századi

Németh János: Ló / János Németh: Horse
[2012] agyagmázás
samott, magastűzű,
1200 °C / chamotte
with clay glaze, high
fired, 1200 °C
[42,5x23x44 cm]

Fotó: Füzsi István

Nagy Márta:
Vadrózsák /
Márta Nagy:
Hedge-roses

[2012] porcelán,
egyéni technika, 12 db,
magasság: 8–10 cm,
talp Ø 4,5–5 cm
egyenként /
porcelain, individual
technique, 12 pieces,
height: 8–10 cm,
base Ø 4,5–5 cm each

állandó kiállítása egy részének ideiglenes lebontását. Ez ugyanakkor különleges lehetőséget kínált a rendezés során arra, hogy a kerámiakiállítás tere vizuálisan is kapcsolódjon a képzőművészeti, történeti anyaghoz. Máshol ily közvetlen módon nem lehetne láttat-

Fotó: Fízi István

Fotó: Fízi István

ni a kapcsolódási pontokat. Olyan összefüggésekre találunk ezáltal itt példákat, amelyek egyrészt a posztmodern, másrészt a konstruktivista/dekonstruktivista művészeti alkotói szemlélet általános, műfaji határokon áthidaló megjelenését mutatják. A kerámiakiállítás utolsó terében találjuk Lantos Tímea (1985–) *Belső híd* (2011), Máder Barnabás *A sárkány* (2012), Babos Pálma *Pár I–II.* (2012), Minya Mária *A hetedik ajtó* (2008), Várbíró Kinga Evelin *Egy szárny rajzolata* (2012), Zakar József *Fellegvár* (2011) porcelán- és kerámiaplasztikáit, amelyek válaszolnak a következő, már a Képtár állandó kiállításához tartozó teremben látható oly művekre, mint például Megyik János *Fekvő konstrukció* (1985), Jovánovics György *O.T. 86.6.4* (1986), Gaál Tamás *Történetek belyszínei, Híd* (1997) című szobraira, vagy Köves Éva *Budapesti árnyékok* (1997) című festményére. Érdekes és tanulságos együtt látni őket.

SÁRKÁNY JÓZSEF
művészettörténész

(*Magyar Kerámia 2012. Modern Magyar Képtár, Pécs, 2013. január 26–március 31.*)

Simon Zolt József:
Romanika / Zolt József
Simon: Romanesque
[2012] *színezett kőedény, továbbfejlesztett öntési technika / coloured stoneware, improved moulding technology*
[19x23x22 cm,
18 x Ø 24 cm,
28 x Ø 37 cm]

←
Csirke Orsolya:
Zöld váza / Orsolya Csirke: Green Vase
[2007] *papírporelán / paper porcelain*
[45 x Ø 20,5 cm]

Megvalósult művek 2012

Az NKA által támogatott iparművészek kiállítása az Iparművészeti Múzeumban

■ 2013. január 25. és március 10. között, immár hetedik alkalommal tekinthették meg az érdeklődők a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) Iparművészeti Szakmai Kollégiuma alkotói pályázatának nyertes műveit az Iparművészeti Múzeum kupolatermében.

Az NKA kollégiuma évenként új és egyedi műalkotások létrehozásához nyújt vissza nem térintendő támogatást. A pályázat elnyeréséhez a művészeknek éves alkotói tervvel, önéletrajzzal és korábbi munkáik referenciaanyagának beküldésével kell meggyőzniük a szakmai zsűrit munkáik újszerűségéről, egyediségéről. A 2011-es pályázat segítségével harminc művész kapott lehetőséget legújabb műveinek elkészítésére és egyben a múzeumi bemutatkozásra: *Ádám Krisztián, Ardai Ildikó, Balanyi Károly, Balás Benedek, Békés Rozália, Bitó Balázs, Borza Teréz, Buczkó György, Csíkszentmihályi Réka, Csókás Emese, Dávid Attila Norbert, Dobilán Judit, Égi Marcell, Harsay Ilona, Hegedűs Zsanett, Illés Katalin, Kányási Holb Margit, Kondor Edit, Lencsés Ida, Orbán Katalin, Páger Bernadett, Pannonhalmi Zsu-*

zsa, Pasqualetti Eleonóra, Pázmándi Antal, Püspök Balázs, Rex-Kiss Béla, Somodi Ildikó, Szentirmai-Joly Zsuzsanna, Szűcs Edit és Vető Péter.

A kiállított alkotások igen nagy változatosságot mutatnak, lehetetlen őket egyetlen témakör köré csoportosítani, vagy egy meghatározott koncepció mentén bemutatni. A kiállítás inkább aktuális helyzetkép, egy

Püspök Balázs:
Óvodai bútorcsalád /
Balázs Püspök:
Kindergarten
furniture family
[2012] *fa, rétegeelt*
lemez, kiállítási fotó:
Iparművészeti
Múzeum, Budapest,
2013 / wood, plywood,
exhibition photo:
Museum of Applied
Arts, Budapest, 2013

Fotó: Horváth Róbert

Szentirmai-Joly
Zsuzsanna:
Laokoon mozgó szövet /
Zsuzsanna
Szentirmai-Joly:
Laokoon Moving Fabric
[2012] *műanyag,*
papír, poliészter
rögzítősál /
plastic, paper, polyester
fixing fibre

Fotó: Horváth Dániel

keresztmetszet az iparművészet jelenlegi helyzetéről és a művészeket foglalkoztató személyes és társadalmi kérdések művészi vetületéről. Viszonylag szűk körű, mégis sokszínű szelete ez a hagyományokból táplálkozó kortárs magyar iparművészetnek. A kiállított művek sokszínűségét a változatos anyagfelhasználás és merész anyagtársítás, az újító szándékú készítéstechnika, a játékos kísérletező kedv, és napjaink gyorsan változó világának kérdéseire adott válaszok biztosítják. A művészek nem állnak meg az iparművészet anyag-forma-funkció hármasságánál, hanem a kortárs iparművészet eszköztárát felhasználva gondolataikat, érzelmeiket, a világról alkotott véleményüket fogalmazzák meg és tárják a nagyvilág elé. Így a művek között a klasszikus iparművészet és formatervezés mellett a fotóművészet, hangszerkészítés, performance határterületeivel is találkozhatunk. A kiállított tárgyak széles spektruma a használati tárgyaktól a szoborszerű alkotásokon át az előadó-művészet lényegét tömörítő pillanatképpé merevített alkotásáig terjednek. Alapanyagaik is igen változatosak, a textil, kerámia, üveg, fém, papír mellett műanyagok, termé-

**Páger Bernadett: Of Course /
Bernadett Páger: Of Course**

[2012] több darabból álló kollektív; pamut, poliészter, len, gyapjú, angora, akril, selyem, kézi szövés; kiállítási fotó: Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2013 / a collection of several pieces; cotton, polyester; linen, wool, angora, acryl, silk, hand woven; exhibition photo: Museum of Applied Arts, Budapest, 2013

**Kányási Holb Margit:
Lepel-parafraízis /
Margit Kányási Holb:
Shroud—Paraphrase**

[2012] gyapjú, növényi elemek, műszál, textilfesték, textilnyomás, nemez, applikáció / wool, plant parts, synthetic fibre, textile paint, textile printing, felt, application [400x150 cm, 400x120 cm]

szetből vett elemek is megtalálhatók az alkotásokban. Sőt esetenként egyes tárgyak is átlényegülnek, például számítógépből könyvvé, vagy játéktartó polcból hintává vagy játék kapuvá.

A különbözőségek ellenére megragadható néhány

olyan témakör, mely több alkotás központi gondolatát képezi. Egyik ilyen visszatérő motívum a játék, a játékoság, ami a konkrét gyermek- és társasjátékon túl az anyagokkal, formákkal, készítéstechnikával való kísérletezés formájában nyilvánul meg. A külön-

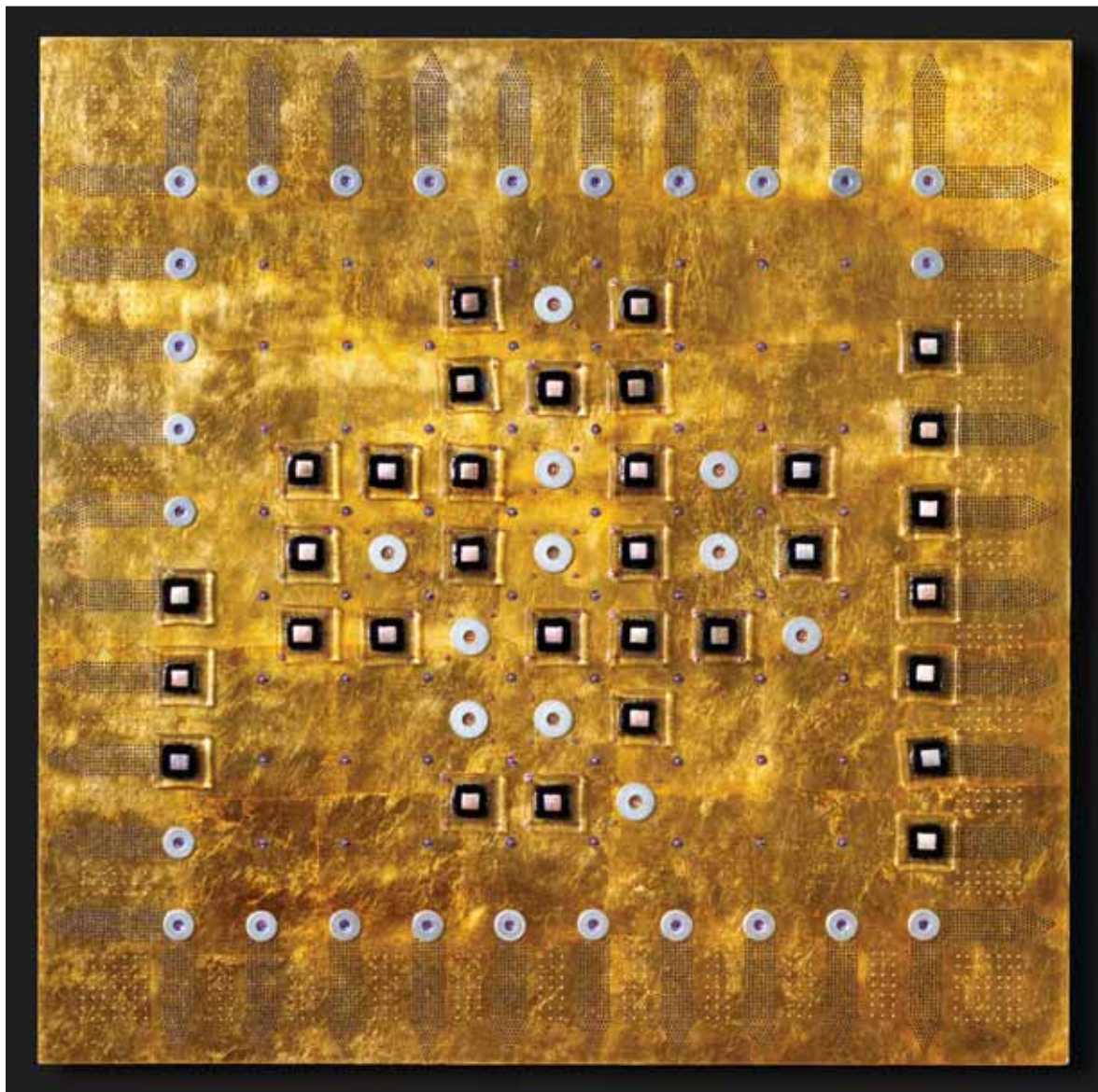
Csíkszentmihályi Réka:
„Ludere necesse est...”

– Solitaire /

Réka Csíkszentmihályi:
„Ludere necesse est...”

– Solitaire

[2012] *fatábla, vas
csavaralátét-karikák,
mágnesek, szögek,
üveggyöngyök,
flitterek, üvegbábuk,
aranyozás, szögelés,
ragasztás, fusing,
tábla: 100x100 cm,
bábuk: 5,5x5,5 cm /
wooden board, iron
screw washers,
magnets, nails, glass
beads, spangles, glass
puppets, gilding,
nailing, sticking,
fusing, board:
100x100 cm, puppets:
5,5x5,5 cm*

Fotó: Csíkszentmihályi Márton

Mindegyik alkotás betekintést nyújt alkotója privát szférájába, az őt foglalkoztató gondolatokba, érzéseibe, a művész által áttranszformált, tárgyiasult formában leképezett világba. Így a műveken keresztül beleshetünk a művészek életébe, ha vesszük a fáradságot, hogy a művek mögé nézve megkeressük az alkotó embert.

Az NKA Iparművészeti Kollégiumának 2012. évre szóló alkotói pályázatát elbíráló zsűritagok: Rényi Krisztina grafikusművész (a kollégium vezetője), Baráth Hajnal textilművész, Mínya Mária keramikusművész, Nagy Judit gobelinművész, Sipos Enikő restaurátor, Szepes Lászlóné művészettörténész, Tildi Béla belsőépítész, Zidarics Ilona ötvösművész. A kollégium titkára Pusztai Mária. (Az NKA kollégiumi rendszere 2012. január 1-jétől megváltozott.)

ERDEI T. LILLA
muzeológus-etnográfus,
a kiállítás kurátora

(Megvalósult művek 2012. A Nemzeti Kulturális Alap által támogatott iparművészek kiállítása. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2013. január 25–március 10.)

Kondor Edit: Porcelán asztali tárgyegyüttes / Edit Kondor: Porcelain table set
[2012]
porcelán / porcelain

A szurikáták tündöklése

Kungl György keramikumművész kiállítása a Museion No. 1-ben

Kungl György:
Bizonyosság /
György Kungl: Certainty
[2012]
porcelán / porcelain
[38x31x16 cm]

Kungl György: Félelem /
György Kungl: Fear
[2011]
porcelán / porcelain
[30x35x26 cm]

■ Messzire, nagyon messzire el kell kanyarodnunk tervezett kiindulópontunktól. Eredetileg ugyanis azt terveztük, hogy felvázoljuk Kungl György keramikumművész lassan harminc évvel ezelőtti, első fellépésének körülményeit és felvonultatott műveinek legfontosabb vonásait, majd erre építve próbáljuk meg értelmezni a legújabb munkákat, és így vonjuk meg a konzekvenciákat. Hogy ettől – eddig. Hogy ilyen volt, és ilyen lett. Hogy ebből ez következik, abból meg az. Arról elmélgedtünk volna, hogy a szentendrei Pest Megyei Művelődési Központban, az 1986. június 1-jén megnyílt tárlaton bemutatott negyven alkotásból

Fotó: Kungl György

Fotó: Kungl György

álló kollekciónak arról tanúskodott, hogy a magyar úgynevezett iparművészet közelmúltjának újításai, eredményei és vívmányai Kungl György korabeli törekvéseit sem hagyták érintetlenül, hogy a fiatal művész alkotói szándékai is egybecsengtek azzal a tendenciával, amely azt tükrözte, hogy a kerámia nemcsak dísz lehet, hanem szobor, téri impulzusokat keltő, teret szervező, a teret kiterjedéséhez vonzó forma, és ami még fontosabb: gondolatot és eleven tartalmat, jelentést sűrítő médium. Megjegyeztük volna, hogy már akkor megjegyeztük, hogy mindezen tanulságokat alkotónk úgy kamatoztatta, hogy eredeti látásmódját, sajátos szemléletét megőrizte. Olyan szobrokat alko-

tott, amelyek nem szobrok, olyan díszeket, amelyek nem díszek, olyan kerámiákat, amelyek nem kerámiák. Illetőleg szobrok és díszek és kerámiák, csakhogy negatív előjellel. A furcsa kettősségek eredője Kungl műveinek kettős jellege: a dolgok olyan módon való megjelenítése, amely a dolgok ironikus, groteszk alaphangú láttatásán alapul, s amely által nemcsak az árnyalatok módosulnak, hanem mintegy varázsütésre új minőség jön létre. Arra hívtuk volna fel a figyelmet, hogy már akkor felismertük, hogy központi figurája a hős, a bálvány, akinek esendősege aggasztó hangsúlyokkal rajzolódik meg, s akinek mini-emlékműve végső soron magával ragadó kicsinységet sugároz. Mert a kicsinyített, redukált jelentéktelenség felemelő hatása.

És most – az amerikai filmsztárok, a római tájképek, a vízóraaknáknak, a vakondvadászok után (már régen tovatűntek a törpe hősök) – a kerámiasasok, a porcelánmókusok és a porcelánnyulak fejlődéstörténeti láncolatához kapcsolódva itt van a porcelánszurikáták szoborcsaládja, és szabálytalan rendszertani láncolat ide vagy oda, ez azért kissé megdöccenti értelmezési kísérletünk logikai menetét. Mert lássuk csak: a lexikonok meghatározása szerint a szurikáta, vagy a négyujjú manguszta (*Suricata suricatta*) a mongúzfélék, illetve a régebbi, hagyományos besorolás szerinti cibetmacskafélék családjának monotipikus neme. A szurikáta elnevezés a szuahéli nyelvből származik, jelentése: szirti macska. A Dél-afrikai Köztársaság Fokföldtől Natalig terjedő részén, valamint Angolában, Namíbiában és Botswana déli részén honos, s az állomány legnagyobb része az Oranje folyótól délre él. Testhossza mintegy 30 centiméter, ehhez jön még a 20-24 centiméteres fark. Tömege az 1 kilogrammot is elérheti. Hallása és szaglása jó, látása különösen éles. A nyílt, füves területeket, a száraz síkságokat, a bozótosokat és a sziklás terepet kedveli. Bár rendszertanilag a ragadozók közé tartozik, nagyjából részben növényi táplálékon él, és nem annyira vadász, mint inkább préda. Föld alatti kotorékokban meghúzódó, nappali állat. Egy-egy telep akár harminc egyedből is állhat, és a kolóniában egyfajta munkamegosztás uralkodik. Amíg az állatok többsége táplálkozik vagy éppen pihen, néhányan két lábra állva figyelnek, és vész-

Fotó: Kungl György

Kungl György:
Felhőevők /
György Kungl:
Cloud-eaters

[2011]

porcelán / porcelain

[41x31x16 cm]

Kungl György:
Kíváncsiság II. /
György Kungl:
Curiosity, II

[2012]

porcelán / porcelain

[30x31x16 cm]

jelekkel figyelmeztetik a csoport többi tagját, amikor ragadozó közeledik. Egymásra gondosan figyelnek, napkeltekor még a közös ürítőhelyet is együtt keresik fel. A kicsinyeket felváltva őrzik és etetik. A szurikáta rendkívül érdeklődő, már-már kíváncsi állat, s mókás külseje miatt igen kedvelik az állatkertekben, ahol akár 12 évig is él. Az Animal Planet nevű televízióadó egyik legnépszerűbb műsora a *Szurikáták udvarháza* című, a faj egy csoportjának életét bemutató valóságshow. Magyarország állatkertjeiben ez a legnépszerűbb mongúzfajta, Budapesten, Miskolcon, Pécsen, Szegeden, Jászberényben, Nyíregyházán és Kecskeméten is meglelhető.

Vagyis hát a szurikáták nyomán megérkeztünk Kecskemétre, abba a városba, amely Kungl György keramikumművész munkásságában talán még a lakóhelyénél is fontosabb szerepet kapott az elmúlt évtizedekben. Kitűnő pályatársaihoz hasonlóan a múlt század nyolcvanas éveitől e művész is többször élvezhette a Nemzetközi Kerámia Stúdió ösztöndíját, illetve vehetett részt a legendás, művészcsapatok együttes munkáját feltételező és kiteljesítő szimpóziumok munkájában, majd az ezredfordulót követően is több alkotóperiódusával kötődött a stúdióhoz, illetve műhelyei-

Fotó: Kungl György

hez. Itt születtek meg a közelmúltban a főként fehér, esetenként színes mázzal díszített szurikáta porcelán kisplasztikák is. A többnyire lépcsőzetes, finoman kidolgozott, az ünnepélyesség auráját sugárzó talapzatra helyezett kompozíciókon élő és élettelen elemek,

Fotó: Kungl György

Kungl György:
Szomjúság /
György Kungl:
Thirst

[2011]

porcelán / porcelain

[18x49x22 cm]

szurikáták és különböző tárgyak együttese jelennek meg. Furcsa, különös együttesek. Az állatkák körében könyvek és kelyhek, valamint szőlőfürtök és felhők tünedeznek fel, s mintha a szurikáták emberi tulajdonságokkal, és a tárgyak eredendően szakrális jelleggel lennének felruházottak. A könyvet olvasó, a

szomjukat oltó, a veszekedő, a kehely alatt összebújó kis lények e tárgyakkal dinamikus, mozgalmas kis-plasztika-tereket szerveznek maguk köré, s egyúttal dús szimbolikus tartalmak hordozói. A kehely példának okáért értelmezhető úgy is, mint Jézus földi életének két végpontja, vagy mint a mise kelyhe, amely

Fotó: Kungl György

**Kungl György: Vágy /
György Kungl: Desire**
[2012]
porcelán / porcelain
[34x31x16 cm]

→
**Kungl György: Harag /
 György Kungl: Anger**
 [2012]
porcelán / porcelain
 [37x31x16 cm]

Krisztus testének és vérének, az ostyának és a bornak hordozója, de e szakrális, kultikus tárgy számos más vonatkozása is kibontható. Hosszan elemezhetnénk a könyvet is, mint az isteni titkok és a bölcsesség szimbólumát, amiként a szőlőt is nem csupán mint bort adó növényként, gyümölcsként interpretálhatjuk, hanem az egyik legősibb élet- és halál-jelképként. Vagyis az állatkák hallatlan szelíd, derűs, bájos, bohókás kedvességekkel áthatott világa – mondhatni könnyed, de ugyanakkor súlyos fenyegetettségben zajló porcelán valóságshow-ja (elvégre mint fentebb jeleztük, ezek az állatkák inkább prédák, mint vadászok) –, és a tárgyak komoly, tartalmilag összetett, bonyolult jelentéskörökkel átszótt közege teremti meg a művek egyediségében, eredetiségében, egyszersmind izgalmas kételyekben és talányokban villódzó mikrokozmoszát, játékos, de mégis feszült atmoszféráját.

Fotó: Kungl György

**Kungl György:
 Kíváncsiság I. /
 György Kungl:
 Curiosity, I**
 [2011]
porcelán / porcelain
 [37x28x13 cm]

Fotó: Kungl György

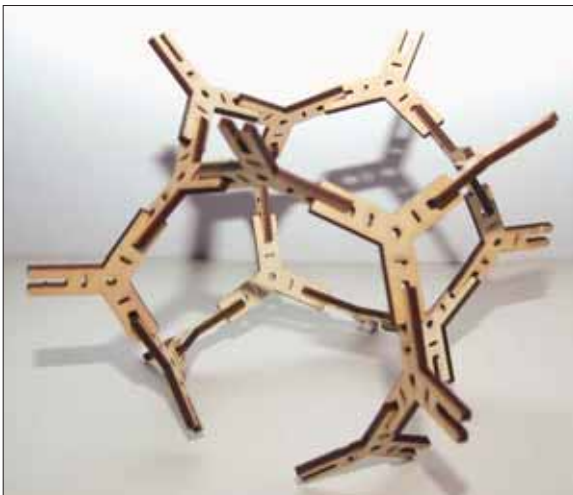
Ama 1986-os kiállítás kapcsán, összefoglaló szándékkal arról meditáltunk, hogy a Kungl György alkotta kerámiák bizonyosan nagyon nehezen fogják megtalálni helyüket a magyar művészet összefüggérendszerében, mert ez a nehéz beilleszkedés a különös, különálló művek törvényszerű sorsa. Elmondhatjuk, hogy a különösségek jellemzője, a különállás pozíciója az időközben lepergett negyedszázad során megőrződött, és most mindezt egy újabb, most közönség elé került, a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdióban – nem is olyan messze a város állatkertjétől – megszületett műcsoport is igazolja. Vagyis nincs más dolgunk, mint egy figyelőszolgálatát teljesítő szurikátának: két lábra állva nagyon éberem kell figyelniük az újabb és újabb zavarkeltő Kungl-kerámiák megérkezésére, de azért, ha nyugodt a helyzet, néha ürítsük fenékig borral telt serlegeinket.

WEHNER TIBOR
 művészettörténész

(Kungl György kiállítása. Museion No. 1, Budapest, 2013. február 15–március 1.)

A kiállítás megnyitó nyomtatott változata.

Játékiállítás a FUGA Budapesti Építészeti Központban

Fotó: Surek György

Fotó: Surek György

**Surek György: Térkonstrukció (surekfabrika) /
György Surek: Space construction (surekfabrika)**

■ A Műegyetemen majd 15 éve működő terméktervezőmérnök-képzés a művészeti alapoottságú forma-tervezést és a mérnöki tudásra alapozott termékfejlesztést egy interdiszciplináris terméktervezés-oktatásban kapcsolja össze. Látszólag tűz és víz, a ráció és

az érzelem, a humán és a reál, a racionális mérnök és a szépségre törekvő művész egy emberbe oltva.

Hogyan lehetséges ez?

A játéktervezést az első tervezési feladatok egyikeként nem véletlenül hirdetjük meg minden évben. Grastyán Endre neves pécsi neurológusprofesszor definíciója szerint játék minden olyan tevékenység, ami nem létfontosságú. Paradox módon ugyanakkor a játék önmagában vált létfontosságúvá az ember számára. A játékos módon játékot tervezni elve módszertani szempontból kap főszerepet a fent említett tervezésoktatásban. A logikai, stratégiai, egyéni és csapatjátékok elgondolásakor a hallgató a tervezés legalapvetőbb kérdéseivel szembesül. Anyagok, technológiák, színek és formák, a funkció és cél kikerülhetetlen: a tervezés során minden esetben megválaszolásra váró kérdések. Közvetlen, több síkon megélt élményekben gazdagodva gyűjtheti ekkor szakmai tapasztalatait a hallgató.

**Harsányi Henrietta:
Sivatagi rózsza /
Henrietta Harsányi:
Desert Rose**

Fotó: Harsányi Henrietta

Harsányi Henrietta:
Sivatagi rózsza /
Henrietta Harsányi:
Desert Rose

Fotó: Harsányi Henrietta

A mérnöki irányultság ugyanakkor arra predesztinálja a hallgatókat, hogy a játéktípusok rendkívül szerteágazó családjából egy különös játékfajtát fejlesszenek.

A bionika az 1960-as években vált világszerte a mérnökök fontos tervezési elvévé.

A Jack E. Steele amerikai repülőmérnök által kreált mozaikszó az ember által tervezett tárgyi és építészeti környezet létrejöttének egyik titkát tárja fel. Nyilvánvalóan mindig is a természetből ellesett jelenségeket alkalmaztuk funkcionális eszközeink megalkotásakor.

Az anyagok, formák, folyamatok elemzése és modellezése a tervezésmódszertan szerves része. Az élővilágban évmilliókon keresztül kifejlődött funkcionális formák, színek, faktúrák, kommunikációs formák, „szerkezetek” tanulmányozása ad alapot az embert szolgáló téri-tárgyi környezetünk kialakításához. A kezdetben műszaki tudományokat inspiráló elv mára kiterjedt az emberi környezetalakítást befolyásoló más szakágakra is. A terméktervezéstől a vizuális kommunikációig tapasztalhatjuk széles körű elterjedését.

Mindannyian emlékszünk Greguss Ferenc *Eleven találmányok* című könyvére, amely megmozgatta oly sok fiatal fantáziáját.

Erre törekszünk most is, játékos formában. A hallgató egy kiválasztott természeti témán keresztül tanulmányozza az élővilágban található fák, növények, állatok, halak és rovarok szerkezeti, formai felépítését. Megfigyeli azok jellemző funkcionális kapcsolódásait, mozgását, statikáját, színét, faktúráját, anyagát. A természettanulmányi elemzéseiből kiindulva konstruál funkcionális, formai és szerkezeti rendszereket, felületi struktúrákat. Önálló csomópontok tervezésével téri szerkezeteket épít, majd mindezt a geometrikus törvényszerűségek figyelembevételével variálható formába önti. A játékos termékékké fejleszthető konstrukciókat, formarendszereket, két- és háromdimenziós statikus és/vagy dinamikus elemkészleteket már tudatosan választja meg.

A játék ily módon minden esetben egy megfigyelt, közvetlenül megtapasztalt természeti törvényszerűséget rejt magában, azt a játék megfejtésre váró műkö-

dési szabályává téve. Egy univerzális rend esszenciális darabkáját forgatja, építi, mozgatja a játék közben a gyermek. És nem csak a gyermek számára vonzó ez a „valami”, mert a játékos indíttatású tárgy plasztikai, geometrikus, szinte szobrászi minősége a felnőtt ember számára is élményt adó objektummá lényegül a játék során. A művészet és a tudomány mint a játék legmagasabb megnyilvánulási formája magától értetődő módon fejeződik ki egy objektumban, annak használatával és a látvány erejével.

A következő lépés az, hogy már nemcsak közvetlenül a természetből átvett, hanem a természeti jelenségek által inspirált mérnöki konstrukciók is átültethetők miniatürizált játékrendszerekbe. Leonardo híres fakonstrukciói, munka- és hadigépei, mozgó emelői mindannyiunk számára meggyőzően bizonyítják a konstruáló elme nagyszerűségét. A mérnöki munka nap mint nap hoz létre hasonló konstrukciókat. Miért ne ültessük át napjaink találmányait játékainkba? A játékok bizonyos kiemelkedően sikeres változatai mindig valamilyen szellemes technikai, tudományos felismerésre építenek, és sajátos miniatürizált világukban többet mondanak el az éppen szóban forgó törvényszerűségekről, mint akár a legkiválóbb doktori értekezés. A játék használata egyben a folyamatos felfedezés örömét is nyújtja. Ezzel túlmutat a hagyományos játéktípusokon, hiszen a környezettudatosság, a természet és a körülöttünk zajló, épülő, változó világról is képet, modellt alkotva vezeti be a gyermekeket a felnőttek életébe.

Az egyetem műhelyében rendelkezésre álló technológiák szűkössége éppen hogy inspiráló hatással van a tervezésre. A limitált elemszám, a fa és a műanyagok méreteinek határai, a kötelező és rendkívül szigorú egészségügyi előírások betartása teszi még izgalmasabbá a feladatot. A játék az ökológiai előírásoknak megfelelő felületkezeléssel már eleve tartóssá, kellemes tapintásúvá válik. Kivitelezését a műhelyben rendelkezésre álló lézervágás használata teszi professzionálissá. A csomagolásként alkalmazott vászonzacskó, a magas színvonalú termékleírás és használati utasítás, a színes grafikai arculattervezés észrevétlenül vezet át a hallgatót a valóságosan is piaci lehetőségekkel bíró tervezés világába.

Az egyetem szándéka szerint projektalapú képzésre alapozza oktatását a jövőben. A piaci igényekhez közelítő témák kutatása, a cégek által megfogalmazott kutatási, termékfejlesztési feladatok jó kiegészítője, felkészítője a játékeladat.

Ehhez segíti hozzá a FUGA a tanszéket és a hallgatókat a májusi kiállítási lehetőség, s a későbbiekben a közönség előtt való állandó megjelenés és megméretetés biztosításával.

ZALAVÁRI JÓZSEF
ipari formatervező

(Kiállítás a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gépészmérnöki Kar Gép- és Terméktervezés Tanszéke hallgatóinak játékterveiből. FUGA Budapesti Építészeti Központ, Budapest, 2013. május 3–9.)

Harsányi Henrietta: Sivatagi rózsza / Henrietta Harsányi: Desert Rose

Fotó: Harsányi Henrietta

„Az üveg, az valami más...”

Horváth Márton (1941–2013) üvegművész

**Horváth Márton:
Kétsoros nyakék /
Márton Horváth:
Double stranded
necklace**

[Budapest, 1974]
*magra forgatott,
anyagában színezett
üvegyöngyök,
kerülete: 45 cm
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
core-formed, glass
beads of coloured raw
material, perimeter:
45 cm (Museum of Applied Arts,
Budapest)*

■ Sok évvel ezelőtt Horváth Márton elmondta egy álmát: *„Álmomban egy üvegtő partján álltam, de az volt a különös, hogy oda lehetett menni a széléhez, nem éreztem forróságot, pedig az olvadt üvegnek iszonyúan forrónak kellett volna lennie. Mégis, álmomban megtörtént az, ami ébren nem lehetséges: közel mentem az üvegtőhoz, és bele-néztem, mint egy tükörbe.”*

Talán ott, akkor, abban a tükörben látta meg azokat a csodákat, amiket később – jobb híján – Horváth Márton üvegeinek nevezünk. Közöttük mintha titokzatos kertben járnának: villognak, irizálnak, – mint a rózsabogár szárnya – zöld-arany üvegfelületek, rajtuk kék levelek hullnak, fémesen fénylő szírom-formák lebegnek, sötétlő indák kanyarognak, fehér ködben jégvirágok nyílnak, mélyarany-ibolyaszín hullámok fodrozódnak, jégmadár-szárnyak legyintik meg az arcunkat, s lábunkhoz ezüst júdáspénzek peregnek... Mindez együtt talán jelképe egy régi kertnek, egy sosem-volt és mégis létező kertnek, ahová visszavágyunk.

Ahhoz, hogy ezt a törékeny varázslatot valaki létre tudja hozni, évtizedek kőkemény munkájára van szükség. Hosszú, fáradságos út vezet ideig, a mesterség alázatos megtanulásával töltött évek, és egy erős hit abban, hogy meg tudja cselekedni a csodát. Horváth Márton sok ezer munkaórát töltött a forró üveg mellett, maga fújva üvegbuborékait vagy vezényelve üvegfúvó társait. Keze alatt minden az üvegfúvó pipa végén alakul ki a több száz fokos, izzó, képlékeny anyagból, sohasem utólag, sohasem festéssel, gravírozással, csiszolással. Forma, szín együtt ömlik ki és szilárdul meg, mint a láva.

Horváth Márton tudja, hogyan kell a forró anyagot gyors mozdulatokkal, végtelenül pontos koreográfiával alakítani, előre megtervezve és mégis a pillanat ihlete szerint. Belefújni az üvegbuborékba, visszadugni a kemence paraszába, kiemelni, újra belefújni, rácsavarni a második, más színű üvegréteget, az izzó buborékot belebuktatni sokszínű fémsók porába, rá-

Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

fújni leheletnyi aranyat, újra belefújni, megpörgetni a rúd végén, közben hull a verejtek, közben fölhasan a kiáltás, ha a védőkesztyűn át is megégeti kezét az üveg.

Művészpályája elején, 1975-ben alapító tagja a Manuál művészcsoporthoz Péter Vladimírral, Bán Mariannal, Péreli Zsuzsával, Szilágyi Júliával, Szilasi Annával, akik a kézművesség becsületére esküdtek föl, fölemelve azt a „magas művészetek” közé. Ekkor születnek meg Horváth Márton „magra forgatott”, egyenként megmunkált üvegyöngyei, amelyek mint-

**Horváth Márton:
Ékszer-együttes –
nyakék, karkötő, gyűrű
és fülönfüggők /
Márton Horváth: Jewel-
set – necklace,
bracelet, ring and
earrings**

[Budapest, 1974]
*magra forgatott,
anyagában kobalttal
színezett, fehér
opaküveg rátétes
gyöngyökből fűzött,
nyakék: Ø 23,5 cm;
karkötő: Ø 24 cm;
gyűrű: 3,5 x 3,5 cm,
fülönfüggők hossza:
7,5 cm (Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
core-formed, beads of
cobalt-coloured glass
with white opaque
appliqué, necklace:
Ø 23,5 cm; bracelet:
Ø 24 cm; ring:
3,5 x 3,5 cm, earrings
length: 7,5 cm
(Museum of Applied
Arts, Budapest)*

Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

**Horváth Márton:
Redukált üvegek
(három edény a
sorozatból) / Márton
Horváth: Reduced
Glasses (three vessels
from the series)**

[Budapest, 1981]
*fúvott, anyagában
fém-oxidokkal
színezett, irizáló
felületű üvegek
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
blown glass, coloured
with metal-oxides
in its raw material,
with iridescent surface
(Museum of Applied
Arts, Budapest) [9 x
Ø 13,5 cm; 12 x Ø 14
cm; 12 x Ø 12 cm]*

ha egyiptomi sírkamrákból, római szarkofágokból, vagy akár honfoglalás kori magyar sírokból kerültek volna elő. Később visszanyúlt a magyar üvegművesség 18–19. századi hagyományaihoz is fehér és kék üvegből öntött, koronás címeres, angyalszárnyas, kicsi fali szenteltvíztartóival. És készített bronzindákon növény opálüveg-virágkehely lámpákat, előhívott titkos kertje növényeiből különös tökformákat, száras üvegvirágokat.

De – úgy érzem – munkássága arany csúcsait irizáló üvegeivel érte el. Büszke volt rá, hogy ez magyar találmány: Pantocsek Leó felvidéki orvos, természet-tudós, feltaláló kísérletezett ki először ezüstfényű, halvány szivárványszínekkel irizáló üvegeket – elérve ezzel az antik üvegek szivárványjátékait –, néhány karcsú, kifinomult darabot máig őriz belőlük az Iparművészeti Múzeum. Az 1862-es londoni, majd az 1867-es és 1878-as párizsi világkiállításon megcsodálták ezeket. Az amerikai Louis Comfort Tiffany 1879-ben alapított New York-i gyárában kezdett irizáló üvegeket gyártani, ő – Pantocsekkel ellentétben – nem mulasztotta el szabadalmaztatni az eljárást, amelyet

világsikerre visz, amelynek révén a szecesszió virágoskertjében fantasztikus virágok nyílnak.

Horváth Márton – Pantocsek ezüstfényű és Tiffany aranyfényű üvegeinek bővületében – újra felfedezte, visszahozta a kortárs üvegművészetbe a szecesszió óta jóformán elfelejtett irizáló üvegvarázslatot, s a 20–21. század szellemében megújította azt. Ehhez ismernie kellett a fémek, fémsók, a kvarc, a homok titkait, kicsit kémikusnak, kicsit fizikusnak, kicsit botanikusnak kellett lennie – organikus formák tudójának. Egyszerre precíz mesterembernek és álomlátó, varázslat-tevő művésznek, egyszerre hangszerkészítő Stradivarinak és zeneszerző-virtuóz Paganininnek. Abban az üvegművészetben, amit Horváth Márton művel, nem válik szét a kettő. Minden munkája egyszeri csoda, nincs sorozatgyártás, mindegyik egyszeri és megismételhetetlen, mint az ember. Irizáló üvegei *üveglények*, magas fokú mesterségbeli tudás és egy egészen különös irányú fantázia teremtményei. Unikumok, nemes, előkelő darabok.

Ma már nincs értelme, nem is lehet mereven szétválasztani iparművészetet és képzőművészetet, kéz-

művészetet és „grand art”-nak nevezett „magas művészetet”. De ha még léteznének is – egymástól elkülönítve – ezek a fogalmak a 21. században, a leomlott válaszfalak, a szabad áramlatok századában, akkor is azt gondolom, hogy amit Horváth Márton csinált, az GRAND ART. Csupa nagybetűvel. Ő az üveg *lelkét* fogalmazta meg. Vázának, tálnak *látszó* üvegeinek egyedi címeket adott, hiszen ezek tárgyformákat viselő térbeli képek, szobrok, ha úgy tetszik. Növényi motívumai sohasem konkrétak, az üveg *van is, nincs is* jellegének megfelelően mindegyik *olyan, mintha*: organikus nonfiguratív.

Címei közül néhány (néha évszámot is fűz hozzájuk): zömök arany edény oldalán szenvedélyesen gyűrődő vonal: *Zöld hullám*. Alacsony vázaforma aranyán spirálisan csavarodó, fölfelé törő zöld-arany selyemszalagok: *Kertem reményekkel*. Fehér-ezüst gömbformán ezüstös zsinórháló szövődéke: *Gyöngyből nőttem* (1980). Áttetsző, halványan irizáló, ezüstfényű tál: *Hódolat Pantocsek Leó Valentinnak* (1985). Hópelyhes, gyöngyfényű legyezőváza: *Menyasszony*. Mélyarany, barna-zöld váza plasztikusan leomló csík-zuhataggal: *Szomorúfűz-váza* (1993). Karcsú arany váza, körbefutó

zöld-aranyvörös hullámokkal: *Színes őszi szél*. Mélyzöld, violaszín hullámos váza: *Kikötő* (1998). Kicsi arany üvegedény, hulló, csavarodó levelekkel: *Lebullás aranyban – Orsi lányom emlékére* (2000). Mélyarany, alacsony váza mélykék levelekkel: *Levelek aranyban* (1996). Derékban karcsúsodó, ibolyaszínből zöldre váltó, lágyan ívelő váza: *Hódolat Zsolnay Vilmosnak* (1994). Vastag falú, zömök váza-edényen zöld-arany táj hullámzik, Van Gogh képeit idéző: *Üdvösség, Van Gogh* (1996). És a *Tájam fá*i edények szívet szorító sorozata, rajtuk mintha arany tóban tükröződő kéksötét indák élnek titokzatos életüket...

Különös, Horváth Márton-i, régi-új műfaj a levélnehezék. Tenyerbe férő, irizáló gömbök, ő maga „tárgyhaikuknak” nevezte őket. Rajtuk néha íriszformák hajladoznak, árnyékos erdei tavak buborékai kéklennek, zúzvara szikrázik. Egy sötétarany, mélylila gömb címe: *A túlélő*. A levélnehezékek mintha Horváth Márton haikujának – a versnek is mestere volt – megtestesülései lennének: „*Duzzad a tavasz / Kivirít a nyár / Színes őszi szél / Kisöpör a tél*”.

2002-ben készült portréfilmjében (*Jelenlét aranyban*, MTV, rendező: B. Farkas Tamás) Horváth Márton

**Horváth Márton:
Redukált üvegek
(üvegszál rátésedények a sorozatból) /
Márton Horváth:
Reduced Glasses
(vessels with glass
fibre applications from
the series)**

[Budapest, 1981]
*formába fűvott üveg,
zöld alapüvegre
csavart szálakkal,
irizáló felülettel
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
glass blown into a
mould with fibres
twisted on green glass,
with iridescent surface
(Museum of Applied
Arts, Budapest)
[11,5 x Ø 9 cm;
9,6 x Ø 14,5 cm]*

**Horváth Márton:
Díszüveg – A Mahák
érkezése / Márton
Horváth: Decorative
glass—The Coming
of the Mahas**

[Bárdudvarnok,
2007] *fúvott,
anyagában színezett,
száldíszes, irizáló
felületű üveg,
magasság: 12,2 cm,
talp Ø: 11,7 x 9,2 cm
(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /
blown glass, coloured
in its raw material,
with fibre decoration
and iridescent surface,
height: 12,2 cm,
base
Ø: 11,7 x 9,2 cm
(Museum of Applied
Arts, Budapest)*

ezt mondta: „Minden munkám felkészülés a Nagy Mű-
re. A Nagy Üvegablakra. Ha majd jön ez a feladat, hogy
készzen találjon.” Amikor Budán, a Lágymányoson föl-

épült a Magyar Szentek temploma, Horváth Márton
elképzelte oda egy üvegablakot. A magyar szentekhez
a pipacsot asszociálta, ezt a nagyon magyar vadvirá-

Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

got. Talán Juhász Gyula versére is gondolt: „*Pipacsot éget a kövér batárra / A lángoló magyar nyár tűzvarázsa.*”

Az üveglablak alján égőpiros pipacsmező lett volna, nem valóságos pipacsok persze, inkább – Horváth Márton-i módra – a pipacsok lelke. A virágfejek felfelé szállnak, egyre halványabbak, végül fönna magasban, egy szellemi térben már hófehér lélekvirágok lebegnek. Ennél szebb jelképét a magyar szenteknek alig lehet elképzelni. Elgondoltam, milyen lenne Horváth Márton üveglablaka a templombelsőben. Átsüt rajta a nap, lángra gyújtja alul a pipacsmezőt s ezüst ragyogásba vonja fent a fehér pipacsfelhőt. Ezek piros és ezüst fényfoltokat vetítenek a templom padlójára. Lassan lemegy mögöttük a nap, kialszanak először a tűzpiros fényfoltok, fenn a fehér pipacsok még világítanak, azután ez a holdsugár-fény is megszűnik, már csak sejteni lehet a földi és égi virágmezőt. Horváth Márton üveglablaka a Magyar Szentek templomában nem valósult meg. Az építetők más, konkrétabb történetet kértek oda, másoktól.

(*Megnyitőbeszéd, szerkesztett változat. Elhangzott 2005. augusztus 27-én, az isaszegi Kúria Galériában, Horváth Márton kiállításán.*)

EPILOGUS, 2013

A *Jelenlét aranyban* című filmben Horváth Márton ezt mondta anyagáról, a tünékenyről, a megfoghatatlanságról, ami van és még sincs: „*Az üveg, az valami más...*” A film záró képsora: József nádor egykori alcsúti kastélyának valaha-volt parkjában szellemfal áll. A kastélyt a második világháborúban és utána lerombolták, széthordták. Egyetlen oromfallal nem bírtak: felfutó lépcsősor tetején kísérteties falmező, üresen ásító ablakokkal, amiken átsüt a nap, mögöttük, az egykori termék helyén elvadult fák hajladoznak. Ha benézünk az ablakokon, egy pillanatra áll a kastély, aztán eltűnik mégis. Horváth Márton a késő őszi, hosszú árnyékot rajzoló, délutáni nap fényében lassan felhordta a lépcsőkre üvegeit. Aztán kilépett a kertbe, arany levelek közé.

Horváth Márton 72 éves korában elment abba a tiszta kertbe, amelyről sokszor álmodott, amelyet

üvegein megidézett. Ránk hagyta tárgyait. Belőlük több már nem készül. „Kész a leltár”. Jól kell őriznünk őket, hiszen azt mondta: „*Csak a rossz üveg törik el, a jóra vigyáznak.*”

KERNÁCS GABRIELLA
művészettörténész

■ Nagyon sok tárgy társaságában lakom. Jövök haza, és nézem Marci üvegeit, szem előtt vannak, most különösen. Ha van a vázában virág, vagy ha nincs, a jelenlétük semmit sem veszített a fontosságukból. Márpedig ez nem csekélység, az igazi műtárgy ugyanis megunhatatlanul sugárzik.

Nem lehet Marciról múlt időben írni. Egy ragyogóan kedves, vonzó személyiség, életigenlő, szorgalmas, tehetséges, nagyevő, az életet élvező, újat kereső és a régivel testvéri viszonyban élő, alkotó ember – öröké itt marad. Hiszen már múzeuma van Sümegen, a Püspöki Palotában, egy fantasztikus szoba. Kissé lepusztult volt az épület, amikor ott voltunk, a helyieknek alig sikerült megmenteni a teljes pusztulástól. A korszak bizarr szerencséje (a gyűjtemény az emeleten van), belső ablaka kápolnára néz le, amely tökéletes épségben úszta meg a szocializmust, ugyanis befalazták, nehogy „megrontsa az ifjúságot”.

Lényegében együtt terveztük a múzeum bútorait, a tárlókat apró színes üveggöccsökkel díszítette.

A hetvenes években ismerkedtünk meg, a mi iparművész-csoportunk a Prizma 13 volt, az övéké a Manuál, közös kiállításunk is volt, nem ismertünk ellentéteket. Lestük egymás munkáit, és mindannyian arra törekedtünk, hogy az iparművészet rangja, ismertsége javuljon.

Marcit több mint húsz egyéni kiállítása, számtalan csoportos kiállításon való részvétele, itthon és külföldön ismertté tette. Művei rangos közgyűjtemények becses darabjai. Ha valakinek jelentős alkalomból ajándékot szándékoztunk adni, elmentünk Marcihoz. Repülnek az évek, régen nem találkoztunk, azt sem tudtam, hogy beteg.

Biztos vagyok abban, hogy odafönt is szeretni fogják!

MEZEI GÁBOR
belsőépítész

**Horváth Márton:
Kétsoros nyakék
(részlet). A művész
jelzése a nyakék egyik
gyöngyszemén /
Márton Horváth:
Double stranded
necklace (detail)
with the artist's sign on
one of the beads**

Fotó: Ament Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Iparművészeti alkotások a kecskeméti Újkollégium százéves épületén

I. Kovácsoltvas és Zsolnay kerámia munkák

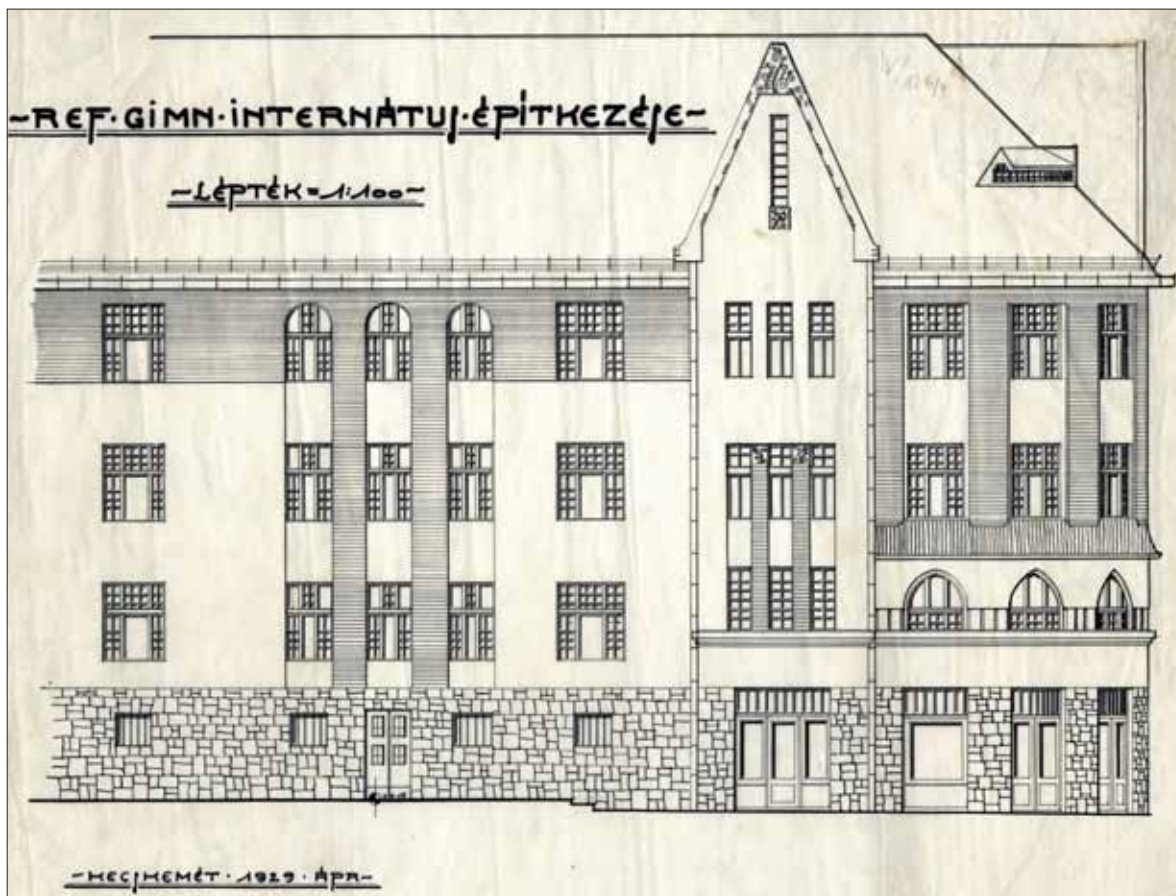
■ Kecskemét belvárosának egyik meghatározó műemlék épülete a Kecskeméti Református Főgimnázium és Jogi Akadémia számára 1911 és 1913 között épült Újkollégium.¹ Kecskeméten a református oktatás nagy hagyományokkal rendelkezik, egészen a 16. századig visszavezethető a kollégium története. Az 1830-ban épült klasszicista Ókollégium néhány évtized múltán már szűknek bizonyult, ezért a presbitérium egy évtizedes vita után 1906-ban egy új iskolaépület építését határozta el. Az ország egyik legszebb iskolájaként is számon tartott Újkollégium terveit 1909-ben Dombi Lajos, az iskola rajztanára és az akkor 23 éves, a Kós Károly, Toroczkai Wigand Ede nevével fémjel-

zett „Fiatalok” csoportjához tartozó Mende Valér készítette, a kivitelezést Zaboretzky Ferenc helybeli vállalkozó vezette. Az építkezés fontosságát Mende folyamatos személyes jelenlétével is érzékeltette, az általa vezetett építési naplót „Isten nevében kezdem meg!” bejegyzéssel indította. Az 1910. április 18-i alapkövetélt követően 1911 tavaszán megindult munkákat a júliusi földrengés félbeszakította, így a tanítás 1912 szeptemberében kezdődhetett meg. A földrengést követő biztonsági intézkedéseknek köszönhető, hogy az építkezés folytatásakor már vasbeton szerkezeti elemeket is alkalmaztak. 1924-ig a Jogakadémia-
val közösen, majd egyedül használta a főgimnázium.

**A kecskeméti
református Újkollégium
képes levelezőlapon,
1935 / The building
of the Calvinist New
College in Kecskemét
in a picture postcard,
1935**

*(Katona József
Múzeum, Kecskemét)
/ (Katona József
Museum, Kecskemét)*

Szappanos Jenő:
A kecskeméti Új-
kollégium internátusi
szárnyának tervrajza
(Kálvin tér felőli nézet)
/ Jenő Szappanos:
Draft of the boarding
house wing.
New College,
Kecskemét (view from
Kálvin Square)
[1929]

Építészeti megoldásaiban találkozik a német Jugendstil és a kortárs angol, illetve finn építészet tömegalkotása az erdélyi építészeti formakincessel és népművészeti díszítőelemekkel. Az épület kétemeletes, alagsorral, magasföldszinttel, középső részén három emelettel, jellegzetessége az erősen kiugró, gótizáló arkádívekkel kiemelt középrizalit, a magas fedélszék és a kiemelt gerinc fölött középen elhelyezett huszártony, órával. Mende Valér terve ötvözi a funkcionális, a korszerű oktatás igényeinek megfelelő célszerű térkihasználást a művészi igényességgel, az esztétikai nevelést is szolgálva. Az épületet igényes anyaghasználat jellemzi, lábazata terméskő, tetejét aranyosmaróti pirosцерép fedi. A régi iskolaépülettől

való megkülönböztetésként Újkollégiumnak nevezett iskola a főtéren ünnepélyességet sugárzó, középkori várra emlékeztető, mégis modern épülete lett, jelezve az egyházközösség áldozatvállalását és az iskolaügy iránti elkötelezettségét.

Az épületet több helyen kovácsoltvas munkák díszítik, melyek a helyi műlakatosmester, Tiring Ferenc műhelyében készültek. A Sárbogárdon született Tiring (1875–1947) uradalmi kovácsinasból lett a magyar szecesszió egyik legjelentősebb, ám később méltatlanul elfeledett műlakatosmestere. A szakma fortélyait a századforduló meghatározó mesterének, Jungfer Gyulának a műhelyében, majd nyugat-európai tanulóévei alatt sajátította el. Hazatérve a Pozsonyi Álla-

→
A Zsolnay-gyár
budapesti részlegének
levele, 1912. április 4.
/ Letter from the
Budapest plant
of Zsolnay Porcelain
Manufacture
of 4th April, 1912
(Kecskeméti
Református
Egyházközösség Levéltára) / (Archives
of Kecskemét
Calvinist Parish)

mi Fémipari Szakiskolában nyert szaktanári állást, melyről lemondva 1907-ben feleségének, Székely Erzsébetnek a szülővárosában, Kecskeméten telepedett le, és alapított műhelyt.² Ettől kezdve négy évtizeden keresztül élt és dolgozott a városban, ahol több köz- és magánépület díszmunkáit, síremlékek kerítéseit készítette, emellett hazai és külföldi megrendelőknek is innen szállított Európa több országa mellett Ame-

ZSOLNAY VILMOS-FÉLE PÉCSI KERAMIKAI GYÁRAK
BUDAPESTI ÜZLETVEZETŐSÉGE.
TELEFON-SZÁM: 977. POSTA CÉKVE SZÁMLA-SZÁM: 709.

Budapest 1912. április 4.
N. Váci utca 39. sz.

*A Kecskeméti Református Egyház
jogakadémia és gimnázium építke-
lésének. Építő Bizottságának
Kecskemét.*

*Hivatkozással a mai napon köte-
rosára adott ajánlatunkra, ide mellet-
telünk bányajpénzkiegészítésül 1 db
K 1157.-es Eszterházi-templom fel-
sülvételére, a Belsővárosi kápolnájának át-
építésére 33413.-számu belső
könyveskötés és lefektetés költség-
terveire vonatkozóan letelekelt elismarvénnyal.
Általunk f.é. febr. 14-én beérkezett K 1400
bányajpénzről szóló letelekelt elismarvénnyal
együtt használat után hozzáruhá meg-
kötéseni mellékletünk.*

Kisváltó lefektetésre
ZSOLNAY GYÁRAK
budapesti üzletvezetősége.
Zsolnay

*Állatolva:
1912. 4. 15. K. n. n.
Kecskeméti kőművesek.*

GYÁRTÁSI ÁGAK:

PORCELLÁN-FAVENCE
MAJOLINA-DÍSZÉPÍTÉS
VÁZÁK H. ÁRMESEK ÉS
NAPI TUDOMÁNYOS
ÉS SZÉPMŰVÉSZ.

MÉNÁRI ÉDŐNYEK ÉS
MÉNÁRI ÉDŐNYEK.

MÉNÁRI ÉDŐNYEK
GÖMMENTES MÁZZAL.

MÉNÁRI MÁRMOZAT,
FAHÁRÉK, TÖMÖR,
BURKOLÓ LEHETEK.

ÉPÍTÉS-ESZKÖZTÁRI
DÍSZÍTÉS, TÖMÖR,
MOSZKAI ÉS
MAJOLINA.

BENTROTHI KERÁMIKAI
PORCELLÁN GYŰJTEMÉNYEK
ÉS. ÉS.

MÉNÁRI ÉDŐNYEK ÉS
MÉNÁRI ÉDŐNYEK,
ÉS. ÉS.

ÉDŐNYEK (KÖNYV) TÉLAI,
DÍSZÍTÉS,
DÍSZÍTÉS-ÉS.

PÁRÓZÁS BURKOLÓ
ESZKÖZTÁRI ÉS DÍSZÍTÉS
ESZKÖZTÁRI,
MOSZKAI LEHETEK,
ÉS. ÉS.

ESZKÖZTÁRI ÉS
DÍSZÍTÉS, HÁRÓZÁS,
MOSZKAI,
MOSZKAI,
MOSZKAI, ÉS.

MÉNÁRI ÉDŐNYEK
DÍSZÍTÉS, HÁRÓZÁS,
MOSZKAI,
MOSZKAI, ÉS.

MÉNÁRI ÉDŐNYEK
DÍSZÍTÉS, HÁRÓZÁS,
MOSZKAI,
MOSZKAI, ÉS.

Fotó: Székely György

A kecskeméti Újkollégium főbejárata Zsolnay pirogránit kerettel és kovácsoltvas életfa-motívummal. Műlakatosmunka: Tiringer Ferenc műhelye / The main entrance with pirogranite frame and wrought iron 'tree of life'-motif. New College, Kecskemét.

Metalwork by Ferenc Tiringer's workshop [1911–1912]

rikába és Ausztráliába, sőt Afrikába is. Munkásságát többször is elismerték, 1925-ben ezüst-, 1928-ban aranykoszorús mester lett. Tiringer egyaránt jelentős műveket alkotott a szecesszió és a történeti stílusok jegyében is, a kovácsoltvas-művészeti történet kutatójának, Perháy Károlynak a szavaival: „Az 1920-as évek közepéig alkotásai szecessziós ihletettségről tanúskodnak, és míg egyik lábával az eklektika talaján áll, a másikkal a szecesszió földjét tapossa, ami az általános európai

igényességét: „a vevőközönség belátta, hogy egy kézimunka a sajtolt gépmunkáknál többet ér, és szívesebben fizet néhány fillérrrel többet egy-egy tökéletes kézimunkáért, mint ízléstelen tömegárúért [sic].”⁴ 1959-ben pedig így emlékeztek meg róla: „költő és művész volt ő, aki nem rímekben, vagy rideg márványban fejezte ki szárnyaló gondolatait és lelkének virágait, hanem a rideg vasban, amelynek életet és szépséget adott.”⁵

Első jelentős kecskeméti munkái közé tartoznak az Újkollégium kovácsoltvas munkái. Legszembetűnőbb közülük a főbejárati csúcsíves kapu díszítése. A kapu felső, timpanonos részében szimmetrikusan elrendezett, csigavonalakból képzett stilizált életfamotívum tölti ki a teret, mely erős hasonlóságot mutat Gustav Klimt néhány évvel korábban festett képével (*Az élet fája*, 1909). Az életfa egy barokkos rácsmotívumból nő ki, mindkét oldalon ágai nőnek ki, melyekről indák ágaznak le a szőlőinda kacsaihoz hasonlóan.

Az épület másik kitüntetett pontja a Rákóczi út és a Cifrapalota felé néző saroknál lévő kapu, tulajdonkép-

batás dominanciáját mutatja.”³ Műveinek stílusa a megrendelői igényekhez, épületedíszek esetében pedig magához az épület stílusához igazodott. Tiringer munkásságára jellemző a kézművesmunka és a gépesítés kettőssége, ami nem zárta ki az előbbi finomságát és

Kovácsoltvas lépcsőkorlát a főlépcsőházban, Újkollégium, Kecskemét. Tiringer Ferenc műhelye / Wrought iron bars in the main staircase. New College, Kecskemét. Ferenc Tiringer's workshop [1911–1912]

A kecskeméti református egyházközség címere (fiat vérevel tápláló pelikán) a főbejárat fölött, Újkollégium, Kecskemét / Crest of the Kecskemét Calvinist Parish (a pelican in her piety) above the main entrance. New College, Kecskemét [1911–1912] Zsolnay pirogránit / Zsolnay pyrogranite

→
**A kecskeméti
 Újkollégium Cifrapalota
 felőli sarokbejáratának
 kovácsoltvas díszei.
 Tiringer Ferenc műhelye
 / Wrought iron
 ornamentation of the
 corner entrance from
 the direction of Cifra-
 palota (Motley Palace).
 New College,
 Kecskemét. Ferenc
 Tiringer's workshop
 [1911–1912]**

pen egy nyitott előcsarnok, ahonnan lépcsősor vezet fel a tényleges bejáratig. Mind a tér, mind a Cifrapalota irányában egy-egy csúcsíves kapunyílás látható, melyeken középkori várak felvonórácsaira emlékeztető kovácsoltvas díszítés jelenik meg. A rács középső részén egy virágra, bimbóra vagy hagymára hasonlító motívum látható, melyből három stilizált tulipán nő ki. A rács egésze több forrásból táplálkozik: maga a kapuív a felvonóráccsal neogótikus, a tulipánmotívum népművészeti gyökerekre vezethető vissza, a geometrikus rendbe foglalt ornamentika pedig a Wiener Werkstätte stílusára utal. A dekorativitást fokozza a háttérben feltáruló orientalizáló zsinagóga lótsz-bimbó formájú kupolájával és a magyaros szecesszió jegyében közel egy évtizeddel korábban épült, népies virágmotívumokat felvonultató majolikadíszekkel borított Cifrapalota. A tulajdonképpeni bejáraton szintén ornamentális betétdísz található, de már fából. A sarokrész fölötti terasz, illetve a kapunyílás mellett kiugró zárterkélyek fölött húzódó korlát finoman

Fotó: Székelyné Körösi Ilona

megmunkált, hajlított vonalú rácsán a tulipánmotívum tér vissza. A főbejárat fölött a középrizalit tetejét lezáró torony sisakján csúcsdíszként egy kör alakú iránytű, valamint a református templomtornyokra jellemző zászló és kakas látható.

**A magyar középcímer
 a főbejárat fölött,
 Újkollégium, Kecskemét
 / The middle coat of
 arms of Hungary above
 the main entrance. New
 College, Kecskemét
 [1911–1912]
 rekonstrukció:
 2000 körül, Zsolnay
 pirogránit /
 reconstruction:
 c. 2000, Zsolnay
 pirogranite**

Fotó: Székely György

Kerámiabaglyok a díszterem erkélykorlátján, Újkollégium, Kecskemét / Ceramic owls on the bars of the balcony of the festive hall. New College, Kecskemét

[1911–1912]

Zsolnay pirogránit / Zsolnay pirogranite

Az épületen belül a lépcsőkorlátok képviselik a kovácsoltvas-mesterséget. A főlépcsőház korlátait kanyargó indákra fölfűződő, húsos szirmú és levelű virágok díszítik. A Cifrapalota felőli, oldalsó lépcsőház korlátjai egyszerűbb kiképzésűek, halszállkamotívumot alkotó pálcák és golyódiszkek ritmikus váltakozásából épülnek fel. A Kálvin téri sarokbejárat lépcsőházában hálószerűen kiképzett, rombuszmintába rendeződő levélmotívumok alkotják a korlátot.

Hangsúlyos szerepet kaptak az Újkollégium díszítésében a pécsi Zsolnay-gyárban Mende Valér saját kezű rajzai alapján készült pirogránit burkolatok, nemcsak dekorativitásuk, hanem az időjárás viszonyosságainak ellenálló tulajdonságaik miatt is. A rózsaszínes, halványlilás árnyalatokkal kevert szürkés színű kerámialapok, melyek emlékeztetnek a valódi gránit színére, az épület külső részén, a nyíláskereteknél jelennek meg, hangsúlyosan a három kapunál (a főbejárat és a két sarokbejárat körül). A középrizalit három csúcsíves árkádníllása fölötti mezőt töltik ki a leglátványosabban a négyzetes pirogránit lapok. Közvetlenül az árkádok fölött folyóvizet idéző kettős hullámvonal keretezi a nyílásokat, abból szimmetrikusan a főbejárat kovácsoltvas életfáját idéző kacskaringós indák ágaznak el, azokból pedig a felvonórács díszítéséhez hasonló stilizált tulipánok bújnak elő, közrefogva egy-egy címert. A főhomlokzaton található három címer (az ország, az egyházközség és a város cí-

színes, halványlilás árnyalatokkal kevert szürkés színű kerámialapok, melyek emlékeztetnek a valódi gránit színére, az épület külső részén, a nyíláskereteknél jelennek meg, hangsúlyosan a három kapunál (a főbejárat és a két sarokbejárat körül). A középrizalit három csúcsíves árkádníllása fölötti mezőt töltik ki a leglátványosabban a négyzetes pirogránit lapok. Közvetlenül az árkádok fölött folyóvizet idéző kettős hullámvonal keretezi a nyílásokat, abból szimmetrikusan a főbejárat kovácsoltvas életfáját idéző kacskaringós indák ágaznak el, azokból pedig a felvonórács díszítéséhez hasonló stilizált tulipánok bújnak elő, közrefogva egy-egy címert. A főhomlokzaton található három címer (az ország, az egyházközség és a város cí-

mere) téglalap alakú mezőben foglal helyet, így kissé kiemelkednek a többi díszelem közül. Csak a középső, pelikános címer eredeti, a két szélsőt az államosítást követően eltávolították. A Magyar Királyság és a társországok címere valószínűleg politikai okokból vált időszerűtlenné, irredenta tartalmúnak tekinthették (noha az 1912-es állapotok szerint természetesen még nem lehetett az), és az egyházközségi hivataloknak otthont adó szárnyban falazták be, ahol a mai napig megtekinthető. A város címerét vélhetőleg a szimmetria kedvéért vették le, ez a darab sajnos eltűnt, talán meg is semmisült, pedig a kecske az elmúlt évtizedekben is megmaradt címerállatnak. Az ezredfor-

duló éveiben a gyülekezet a hiányzó címereket újrakészíttette a Zsolnay-gyárban, és azokat helyeztette vissza. Ezek a pótlások jól elkülönülnek az eredeti elemektől sötétebb színük miatt. A címerek fölötti ablakok között oldalt lépcsőzetesen visszaugratott pilaszterek húzódnak az erkélyfalakig, melyek fölé emelkedve baglyok sorakoznak. A többi ablak fölött is húzódik egy-egy kerámiafejezet, fűrészfogas, hullámvonalas, csillag- vagy virágmotívummal díszítve. Az árkádok alatti főbejárati kaput is pirogránit keret foglalja magában, melyen a fentebb leírt kovácsoltvas motívumok tükröződnek, stilizált csillag- vagy virágszerű elemekkel kiegészülve. Az árkádok alatti csúcs-

**Kerámibaglyok
a sarokterazon,
Újkollégium, Kecskemét**
/ **Ceramic owls on the
corner balcony. New
College, Kecskemét**
[1911–1912]
*Zsolnay pirogránit /
Zsolnay pirogranite*

Fotó: Székelyné Körösi Ilona

íves ablakpárok tagjai között is egy-egy pirogránit sáv húzódik végig, három, körbe hajlított kettős tulipánmotívummal.

A Szabadság tér és a református templom felé néző sarokbejárat két félköríves kapuja mentén is található pirogránit díszek, de jóval szerényebben. A kapukat körülvevő falpillérek hullámvonalak és nyolcágú csillagok, a kapuívüket alátámasztó pilléreket díszítő korongokon 12 ágú csillagok jelennek meg, a pilléreket lezáró frízt hullámvonalakból kinövő csigavonalak, a kapunyílást faágakra emlékeztető, körbe foglalt motívumok borítják. A két kapuból felvezető lépcsők a sarokbejárat nyitott előcsarnokába vezetnek, ahol a csúcsíves árkádnylásokat alátámasztó pillérkötegeken, a pillérek között geometrikus díszítésű pirogránit díszek láthatók, a külső pillérek pedig egy kettős gyűrű is körbeveszi.

A másik sarokbejáraton geometrikus és szív alakú virágszirompár-motívumok díszítik a sarokpilléreket. A kapubejárat fölötti ablakok között és a mellette lévő két zárterkélyen húzódó pilasztereken szalagfonatba foglalt nyolcágú csillagok és népies, stilizált növényi motívumok (életfa, virágok) futnak végig. Fölöttük, a sarokterasz korlátai között a főhomlokzaton látottakhoz hasonlóan kerámiabaglyok sora foglal helyet. A korban jellemző volt iskolaépületek díszítéséhez a bagoly motívum felhasználása (Hauszmann Alajos: Markó utcai Főreál, Budapest, 1886; Alpár Ignác: Eötvös Collegium, Budapest, 1911; Lajta Béla: Vas utcai Fővárosi Felsőkereskedelmi Iskola, Budapest, 1911–12), a bagoly az antik mitológiából eredően Pallasz Athéné/Minerva szent állataként a tudás és a bölcsesség jelképe volt. Népszerűségüket mutatja, hogy a Zsolnay-gyár egyik katalógusában két változatban is bekerült a minták közé: egész alakos baglyot és bagolyfejet egyaránt lehetett rendelni.⁶ A sarokterasz őrző baglyok díszesebbek a főhomlokzaton helyet foglalóknál, begyökön stilizált zsinórozás, fejükön (a sarkon állók közül a két belső kivételével) korona látható, míg az utóbbiak alig tűnnek föl a téglatest formába szorított, a legegyszerűbb mértani elemekig leegyszerűsített, letisztult alakjukkal.

A középrizalítot még inkább kiemeli a tetőzetten végigfutó, geometrikus elemekből szerkesztett, népi

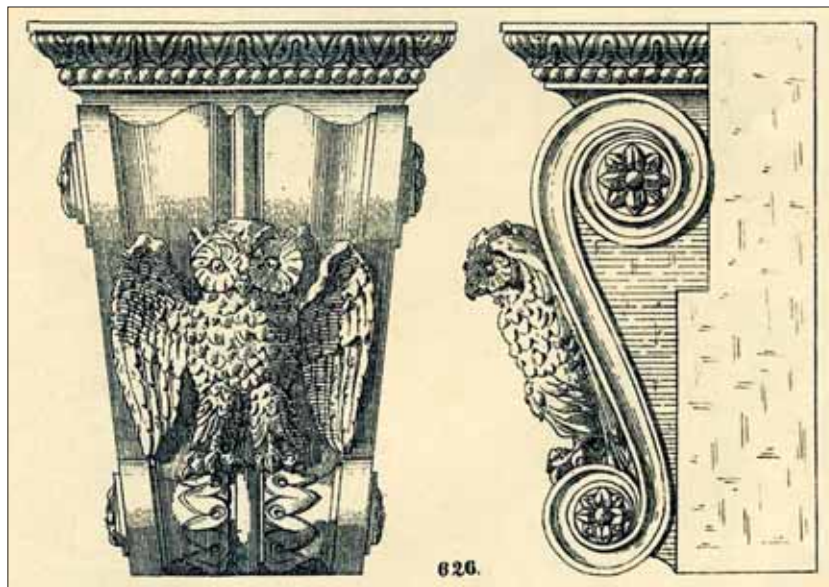
szöttekre emlékeztető mustra, azonban ez már nem pirogránitból, hanem fekete majolikából készült. Szintén majolika borítja a tetőleket, melyeken gótizáló bimbófejezetek sorakoznak.

SZÉKELY GÁBOR
művészettörténész

Jegyzetek

1. Az Újkollégium építéstörténetéről I. legújabban Millisits Máté – Millisits-Szilágyi Erzsébet – Székely Gábor: A Dunamelléki Református Egyházkerület épületállományának alakulása 1860-tól napjainkig. In: *Kálvin bagyománya. Református kulturális örökség a Duna mentén*. Kiállítási katalógus. Budapesti Történelmi Múzeum, 2009. október 30–2010. február 15. Szerk. Farbak Péter – Kiss Réka. Budapesti Történelmi Múzeum – Dunamelléki Református Egyházkerület, Bp., 2009. 115–122.; Áts Írisz: Kecskemét, Református Újkollégium. In: *uo.*, 324–325., 5.4.10 tétel és *uo.*: A Kecskeméti Református Újkollégium építéstörténete (1911–1913). In: *Ars perennis. Fiatal Művészettörténészek II. Konferenciája/2nd Conference of Young Art Historians, Budapest, 2009. CentrArt Művészettörténelmi Műhely Tanulmányok. Primus Gradus Tanulmányok*. Szerk. Tüskés Anna. CentrArt Egyesület, h. n. (Bp.), 2010, 147–152.
2. Életről és munkásságáról I. Perekó Károly: A vas művésze. 100 éve született Tiring Ferenc. *Műemlékvédelem*, XIX. évf., 1975/4, 218–219. és *uo.*: *Az európai kovácsoltvas-művéség története*. (Képzőművészeti Zsebkönyvtár). Bp., Képzőművészeti Kiadó, 1984. 23., 313., 319.; Bánszky Pál: Tiring

Bagoly alakú díszek mintarajza a pécsi Zsolnay-gyár katalógusában / Drawings of owl-shaped decorations in the catalogue of Zsolnay Porcelain Manufacture, Pécs 1910 körül (Katona József Múzeum, Kecskemét) / c. 1910 (Katona József Museum, Kecskemét)

- Ferenc kovácsművész (1875. nov. 25–1947. okt. 17.),
In: *Cumania* 9. A Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Évkönyve,
1986. 471–500.; Gábor Ildikó: *A kecskeméti iparosság
a dualizmus korában*. (Kecskeméti Füzetek 16.) Kecskemét,
2006. 115–125. és úó: A magyarországi szecesszió kovácsoltvas-
művészége, különös tekintettel Tiringner Ferenc
munkásságára. *Bácsország*, 2012/3 (62. sz.), 23–26.
3. Perekházy 1984. 319.

4. Dr. Ladányi Miksa (szerk.): *A magyar ipar almanachja*. Bp.,
1932. 99.
5. *Petőfi Népe*, 1959. október 18. 8.
6. *Zsolnay-féle gyárak Pécsen*, é. n. (kézirásos bejegyzés szerint
Baranyi István tulajdona, ma Katona József Múzeum,
Kecskemét) 34., 626. kép.

A tanulmány II., befejező részét a következő lapszámában közöljük.

**A kecskeméti Újkollégium sarokbejárata a Kálvin téri református templom felől /
Corner entrance from the direction of the Calvinist Church in Kálvin Square. New College, Kecskemét**

Fotó: Székely György

Nők, szőnyegek, háziipar

A Néprajzi Múzeum kiállítása

■ A Néprajzi Múzeum kiállítása a 19. század máig meghatározó gondolatait előtérbe állító *Felemelő évszázad* elnevezésű országos programsorozathoz kap-

csolódott, női tárgyakat, a nők által készített, a női kegye fontos részét jelentő kézi szövött szőnyeget mutatott be. A tárgyak és korabeli fényképfelvételek nemcsak egy tradicionális kézművesség dokumentációi, segítségükkel megjeleníthetők a 19. század emancipációs törekvései: ahogyan a népi kézimunkákban a női munka, a nemzetiségek és a szegény vidékek integrációs lehetőségét látták, a háziipari mozgalmak anyagokra, technikákra és mintákra vonatkozó korszerűsítésében a modernizációét. A tárgyak „őseredeti” mintájában és technikájában az iparművészetet megújító nemzeti stílust vélték megtalálni, majd dokumentálásra érdemes tudományos kutatási témát, civilizációs és nemzeti örökséget. Az a napjainkban is újból felmerülő gondolat, ahogyan a helyi kézműveshagyományokat és -tudást az integráció for-

Vetett ágy / Laid bed
Gyimes, 1940-es évek, Gönyey Sándor felvétele, színes dia (Néprajzi Múzeum, Budapest) / Gyimes Region (now Romania), 1940s, photo by Sándor Gönyey, colour slide (Museum of Ethnography, Budapest)

Nők, szőnyegek, háziipar című kiállítás (részlet). **Torontáli szőnyegek / Detail of the exhibition Women, Hand-Woven Rugs, Home Industry. 'Torontál' carpets**
Néprajzi Múzeum, Budapest, 2011–2013 / Museum of Ethnography, Budapest, 2011–2013

**Szőnyegszövés a
millenniumi kiállítás
háziipari részében /
Carpet weaving in the
home industry section
of the Millennial
Exhibition**

*Nagybecskerek, 1896,
Oldal István felvétele,
pozitív, kartonra
ragasztva (Néprajzi
Múzeum, Budapest) /
Nagybecskerek (now
Zrenjanin, Serbia),
1896, Photo by István
Oldal, positive, stuck
on cardboard
(Museum
of Ethnography,
Budapest)*

májának és eszközének tekintjük, szintén ennek a korszaknak az öröksége.

KILIMSZŐNYEGEK

A 19–20. SZÁZADI FALUSI HÁZTARTÁSOKBAN

A magyar nyelvben a *szőnyeg* kifejezésre az első adatként a 14. századból való, a *sző* ige származéka. A román és a szerb nyelvben a *cilim*, *čilim* szavak török eredetűek, az arab 'szőnyeg' szóból származnak. A Kárpát-medence több népcsoportjánál ismertek a kilimtechnikával készült gyapjúszőnyegek. Láncfonalként általában kézzel font és cérnázott kenderfonalat, vetülékfonalként szintén kézzel font, a helyi, gyakran vadon termő növényekkel megfestett gyapjúfonalat használtak.

Egyes vidékeken a hozományban szinte nagyobb jelentősége volt a különböző gyapjúszőttéseknek, mint a vászonneműnek. A tisztaszoba *vetett* ágyába összehajtogatva kerültek a takarók, pokrócfélék, csergék, gyapjúlepedők. A kézi szövött, kilimtechnikával készült szőnyegeket ágy- és asztalterítőként, padtakaróként, falvédóként használták, és szerepet kaptak

az emberi élet jelentős alkalmain: a vendéget festéssel letakart padra ültették, keresztelőn kisebb szőnyegbe takarták az újszülöttet, lakodalomban szőnyeg akasztották a fiatal pár mögé a falra, temetéskor a *Szent Mihály lovára* tették, máshol szőnyeggel takarták le a koporsót, és gyakran szerepel szőnyeg családi fotók háttéréként is. A legértékesebbek gyakran nemzedékről nemzedékre öröklődtek családon belül.

A lakáshasználat 20. század végi változásával a hozomány, ezen belül a vetett ágy reprezentációs szerepe többnyire megszűnt. Az ágyra és falra való szőnyegek egy részét – akár a 19. század végi polgári lakásokban – már padlóra leterítve is használják, megjelentek a dívany- és fotelterítők, falvédők, kisméretű asztalterítők, díszpárnák, drapériák. Többféle szín-összeállítású „szőnyeggarnitúra” található egy-egy háztartásban. Gyakori jelenség, hogy a lakásokban csaknem minden szabad felületet, bútort, tárgyat szőnyeggel terítettek le.

Szőnyeggel nyilvános tereket is díszítenek, az ünnepi alkalmak jelentőségét hangsúlyozzák: a hívek adományaként a templomi szószékre, az úrasztalára kerül, az oltár elé a padlóra terítik, magas rangú egyházi tisztségviselők látogatása vagy képviselőválasztás alkalmával az épületek, kerítések díszítőeleme.

HÁZIIPAR

Az 1873. évi bécsi világkiállítás „nemzeti háziipar” programja mutatott rá, hogy a nép saját használatára készített tárgyai „ethnographiai” és művészeti szempontból is felkelthetik az érdeklődést. Az 1870-es évektől sorra alakultak helyi társadalmi szervezetek az elmaradottabb vidékek, az alsóbb néposztályok és főként a nők gazdasági lehetőségeinek javítására.

Egy korabeli meghatározás szerint a háziipar olyan ipari termelés, amelyet a mezőgazdasági munkás melékfoglalkozásként folytat a célból, hogy a mezőgazdasági munka által igénybe nem vett idő, főként a téli hónapok kárba ne vesszenek, megakadályozva ezzel az elszegényedést, a kivándorlást. Magyarországon a háziipari mozgalom a korszerű munkatanítás, az iparpártolás és a nemzeti stílus megteremtésének eszköze is volt.

A népi kézművesség háziipari fejlesztésének gondo-

Nők, szőnyegek, háziipar című kiállítás (részlet). Első terem: a gyapjúfeldolgozás eszközei / Detail of the exhibition Women, Hand-Woven Rugs, Home Industry. Room I: Wool processing instruments
Néprajzi Múzeum, Budapest, 2011–2013 / Museum of Ethnography, Budapest, 2011–2013

lata az 1885. évi országos általános kiállítással érte el népszerűségének tetőpontját. Az 1880-as évek végén az értékesítési nehézségek miatt már egyre kevésbé érezték életképesnek a luxusmunkákat előállító háziipar létjogosultságát, s egyre inkább az úgynevezett mezőgazdasági háziipar került előtérbe.

A szőnyegszövés háziipari fejlesztése a 19. században nem járt együtt gépesítéssel: bedolgozási szervezetben megtartották a kézi szövőszéket (alkalmanként szélesebb szövőszékre cserélték), gyári fonalak és korszerű minták terjesztésével új, a polgári lakásokban használható kézi szövött szőnyegek előállítását remélték. Helyi és minisztériumi támogatással az 1880-as évektől három területen szerveztek háziipari szőnyegszövést: a torontáli szerb szőnyeg, a máramarosi román szőnyeg és a csiki *festékes* szőnyeg megújítását célul kitűző háziipari tanműhelyt, iskolát alapítottak – a kiállítás ezt a három területet mutatja be, érzékeltetve a tárgyak mögötti női világot és a fejlesztés mozgatórugóit is.

A *torontáli szőnyeg* kifejezés az 1880–1881 körül írt

minisztériumi jelentésekben, szakértői véleményekben jelent meg először, nevét a háziipari fejlesztésekben nagy szerepet vállaló vármegyéről kapta. Az 1881-ben rendezett országos nőipar-kiállítás mind a minisztériumot, mind a vármegye vezetését arra ösztönözte, hogy a népi, elsősorban szerb szőnyegszövést háziiparszerűen alakítsák át, s belőle kereskedelmi cikket formáljanak.

A nagybecskereki háziipari tanműhelyben Streitmann Antal rajztanár irányításával a színek letompításával, az új, ízléstelennek tartott minták kiiktatásával és „tisztá”, „ősi” minták alkalmazásával, azok újabb csoportokba rendezésével tették „szalonképesé” a szőnyeget; a széles szövőszékek bevezetésével pedig elérték, hogy tartósabbá váljon. Tanműhely alakult Kovalszky Sarolta vezetésével Eleméren is, és számos tanfolyamon népszerűsítették az „új típusú torontáli szőnyeget”; mintalapokat, fonalakat osztottak ki.

Az átfogalmazott, új funkciókban és tárgytipusokban kivitelezett szőnyegetek elsősorban a társadalom középosztályának lakásaiba szánták. A torontáli sző-

Szőnyeg / Rug
Bánát, 1890–1900, pamut, gyapjú, kilim-szövés (Néprajzi Múzeum, Budapest) / Bánát region (now divided among Hungary, Serbia and Romania), 1890–1900, cotton, wool, Kilim weaving technique (Museum of Ethnography, Budapest)

nyeg az 1880-as évek háziipari sikertörténeteként számos magyar és nemzetközi kiállítás díjait elnyerte, ennek ellenére az értékesítési nehézségek további átalakításokat tettek fontossá, részben a gyáripar, részben az iparművészet irányában keresve és találva erre lehetőséget.

1894-ben helyi összefogással alapították meg Nagybecskereken az *Első magyar torontáli szőnyeg- és bútorszövetgyárat*, amelyben a szőnyeggyártás ipari terme-

lésként, géppel folyt, de kis szériában egyedi darabokat is készítettek iparművészek tervei alapján (például Nagy Sándor, Horti Pál, Vaszary János). Magyarországon Kovalszky Sarolta, az eleméri tanműhely vezetője tanulta meg elsőként a kárpitszövés új technikáját, az úgynevezett scherrebeki technikát, s ő készítette az első kárpitokat.

A *máramarosi román szőnyegek*re a Máramarosszigeten 1882-ben rendezett kiállításon figyelt fel a polgári

Fotó: Sarnyai Krisztina

közönség. A következő években ebben a régióban is megszervezték a háziipari oktatást, többek között a szőnyegszövés oktatását is. A kiállításon bemutatott szőnyegeket eredeti környezetükben, a falusi házakban a vetett ágy fölött, rúdon tárolták, a ház legfontosabb díszítőelemei voltak. Egymás mellé több szőnyeget terítettek, és gyakran a sorrend megváltoztatásával vagy a szőnyegek cserélgetésével érték el a változatosság és gazdagság hatását. Ez az elhelyezés befolyásolta az egyes szőnyegek díszítőmotívumainak kompozícióját is. Kétféle szőnyegtypust ismerünk Máramarosból: keskeny szövőszéken hosszú, folyamatosan ismétlődő azonos motívumokkal szőtt darabok készültek, széles szövőszéken keretes kompozíciójú, többnyire növényi motívumokkal, állat- és emberalakokkal díszített szőnyegek.

A *székely festékesek* emlékét már 17. századi hozománylevelek és vagyoneleltárak is őrzik. A szőnyeg reprezentatív funkciójára, értékére utalnak az egyházi tulajdonban, református, unitárius templomokban fennmaradt datált példányok. Készítése és használata Székelyföldön a 19. században általános volt, majd a század utolsó évtizedeiben az olcsó ipari termékek elterjedése a szőnyegszövést háttérbe szorította. Később, a 20. század elején a gazdasági élet hanyatlása, a kényszerű önellátás a szövés és a szőnyegszövés újbóli fellendülését eredményezte. A Néprajzi Múzeum gyűjteményének korai szőnyegeit Huszka József rajztanártól vásárolta, a tárgyakat 1891-ig sepsiszentgyörgyi lakásában használta. Ebből a gyűjteményből válogatva jelentette meg Viski Károly 1928-ban az első, színes képeket tartalmazó összefoglalást *Székely szőnyegek* címmel.

A kiállítás napjainkig követte a szőnyegszövő háziipar közel 120 éves történetét, azt a folyamatot, amelynek során a szövés nagyobb figyelmet kapott, majd látszólag feledésbe merült. A csíki szőnyegszövés példája mutatja, hogy a technikai tudás átadása soha nem szakadt meg: napjainkban azok az asszonyok szőnek, akiknek felmenői, oktatói több nemzedékekkel korábban a kezdetektől, a 19. század végétől részt vettek a szervezett háziipari szövésben, kapcsolatuk volt a háziipari mozgalom irányítóival.

A csíki háziipar történetének kiemelkedő eseménye

Fotó: Samyai Krisztina

Festékes szőnyeg „szarufás” motívummal / Colour rug with ‘rafter’ motif

Csíkszereda, Csík megye, 19. század, gyapjúfonal, kendercérna, kilimszövés (Néprajzi Múzeum, Budapest. Vétel Huszka Józseftől, 1909) / Csíkszereda, Csík County (now Miercurea Ciuc, Harghita County, Romania), 19th c., wool yarn, hemp thread, Kilim weaving technique (Museum of Ethnography, Budapest. Purchased from József Huszka, 1909)

1929-ben és 1930-ban az a két „népművészeti kiállítás”, amelyet Domokos Pál Péter szervezett. A székely festékes szövésének felelevenítésében jelentős szerepet vállalt Pál Gáborné Kammer Edith és Gál Ferencné Sántha Julianna. Az 1920-as, 1930-as években kitartó munkával szervezték a szőnyegszövést, a technika és a hagyományos motívumok gyűjtését, megújítását, és gondoskodtak a szőnyegek forgalmazásáról. A helyi értelmiség tevékenysége az 1920-as, 1930-as években jótékonyan hatott a háziipar fejlődésére, a közösségi tudat erősítésére, a környék kulturális életének megújulására.

A 20. század második felében a gyapjúszőnyegek készítésére nagy hatást gyakorolt az 1950-es években alapított háziipari szövetkezetek munkája. A szövetkezetekben elsősorban a hagyományos motívumkincs

felhasználásával terveztek új szőnyeget, amelyeket a környék falvaiban élő nők készítettek el. A lakáshasználat és a lakberendezési divat változásaihoz igazodva újabb, korábban ismeretlen rendeltetésű szőnyeget szőttek, amelyek úgy a városi, mint a falusi háztartásokban elterjedtek. Napjainkban a kisipari szövetkezetek megszűntek, néhány műhely folytatja a 20. századi szövetkezeti hagyományokat, oktatja a szövést és a növényi alapú festékek készítését.

ARDAI ILDIKÓ SZŐNYEGEI

Ardai Ildikó a székely festékesek világából ihletődött számos textilmunkája elkészítésekor. 1970-ben finnországi tanulmányútján számtalan jó példáját láthatta a hagyományra épülő modern designnak. Ezután az eredeti anyagot Csíkbán, Kászonban és Gyimesben helyszíni gyűjtéseken ismerte meg, régi darabokat kutatott fel, együtt dolgozott helybéli szövőasszonyokkal. Szentimrei Judit néprajzkutató segítségével tanulmányozta a székelyföldi múzeumok és templomok régi szőnyegeit. Erdélyből hazaérve egy az

egyben megszötte a hagyományos mintákat. A felújításhoz szükséges rajzok készítésekor, azok többszöri átdolgozásánál egyre közelebb került a motívumrendszer és a szövéstechnika összefüggéseinek megismeréséhez. Arday Ildikó a festékes szőnyegek felújítása, művészi átfogalmazása révén az elitkultúra részévé tette a hagyományos festékeseket, amelyek így a képzőművészet iránt érdeklődő köztudatba is bevonulhattak.

FÜLÖP HAJNALKA
muzeológus-etnográfus

(*Nők, szőnyegek, háziipar. Néprajzi Múzeum, Budapest, 2011. június 24–2013. január 20. A kiállítás kurátorai Fülöp Hajnalka és Lackner Mónika. Látványtervező Jerger Krisztina. A kiállításhoz szakkatalógus készült: Nők, szőnyegek, háziipar. A kötet szerzői: Fülöp Hajnalka, Lackner Mónika, Landgráf Katalin, Lovay Zsuzsanna, Szulovszky János, Wessely Anna. Néprajzi Múzeum, Budapest, 2012.*)

A fotókat a Néprajzi Múzeum bocsátotta rendelkezésünkre.

**Nők, szőnyegek,
háziipar című kiállítás
(részlet). Arday Ildikó
szőnyegei, az előtérben
a Leltár (1970–2000)
című alkotása /
Detail of the exhibition
Women, Hand-Woven
Rugs, Home Industry.
Carpets by Ildikó Arday,
with her work Inventory
(1970–2000) in the
foreground
Néprajzi Múzeum,
Budapest, 2011–2013
/ Museum
of Ethnography,
Budapest, 2011–2013**

Fotó: Sarnyai Krisztina

Születésnapra szánt gondolatok

Hornicsek László belsőépítész 90 éves

■ Hornicsek László 90 éves! Alig hihető! Élete egy viharokkal, megrázkódtatásokkal teli évszázadban zajlott, amelyben háború, válság, fenyegetettség egyaránt jelen volt, de amelyben mégis meg tudta teremteni azt a boldog szigeteket, amelyen élete zajlott.

„A világ változó politikai és gazdasági eseményei [...] józan értékeléssel kivédhetőek voltak. Nagy várakozással, boldogan tekintek a jövőre.” – írta 88 évesen.

„Életműve” – amelyet vastag, sok száz oldalas kötetben tett le az utókor asztalára – sokrétű, sokoldalú

művész képét rajzolja fel. Több évtizedes munkássága során mindig „emberi lépték szerinti” tereket alkotott és tárgyainak humánus tartalmat adott. „Az első belsőépítész – írta az *Életműben* – az a mester volt, aki a fényben keresett helyet az isten képmásának egy tiszteletere berendezett épületben.” És ő mindvégig igyekezett ehhez igazodni.

A főiskola elvégzése után szeretett és tisztelt tanára, Kaesz Gyula mellett oktatott annak belsőépítészeti osztályán, majd a MATI (Magasépítési Tervező In-

**Hornicsek László:
A Magyar Kereskedelmi
Kamara elnöki szobája,
Budapest /
László Hornicsek:
Chairman's room.
Hungarian Chamber of
Commerce, Budapest
[1971]**

Hornicsek László:
Bútortervek az Iparművészeti Tanács pályázatára /
László Hornicsek:
Furniture designs for a competition announced by the Applied Arts Council
[1956]

tézet), illetve a KÖZTI (Középülettervező Vállalat) munkatársa lett, 1950-től műteremvezető. „Nagyon szerencsés embernek érzem magam – vallotta –, mert olyan emberekkel dolgozhattam együtt a batéves Iparművészeti Iskola Művészképző tagozata elvégzése utáni években, hogy a nehez időszakot is jól hasznosíthattam.”

Sikerrel vett részt nagy országos pályázatokon: a Csepeli Kultúrpalota tervezése Vass Antallal és Németh Istvánnal, a metró Kossuth téri állomása, ahol Gádoros Lajossal dolgozott együtt, ezek voltak a legkorábbiak.

Ezután érdekes és újszerű feladatot kapott: a Mazowsze lengyel tengerjáró luxushajó belső kiképzését. Ezt követően a formatervezési feladatok nem kerültek el. 1956 szeptemberében négytengelyes vasúti kocsik belső kiképzésére kapott megbízást. A külső megtervezésére Bozzay Dezsőt, a szerelvényekére Dózsa-Farkas Andrást, a program irányítására pedig Kaesz Gyulát kérték fel. A teljesen újszerű étkezőkocsi több évtizeden át használatban volt.

Ugyanebben az évben az Iparművészeti Tanács meghívásos pályázatán fémvázás ülőbútorokkal és fém lábállványú íróasztalokkal első díjat nyert.

Munkássága során kiemelt feladatot jelentettek a bel- és külföldi kiállítások. Ezek sorában kiemelkedő a *II. Országos Építészeti Kiállítás* 1960-ban az Iparművészeti Múzeum földszinti csarnokában.

1957-ben következett az Ódry Színház áttervezése, majd a székesfehérvári Vörösmarty Színház újjáépítése.

S a főművek: a KGST-palota Moszkvában, 1966 és 1972 között, az Auróra Szálló Balatonalmádiban, a Royal Szálló Szegeden, és sorolhatnánk a reprezentatív megbízásokat. A Magyar Kereskedelmi Kamara székházának belső kialakításától a Ferihegy 2. forgalmi épületéig. Mindezekről beszámol könyvében.

Most, a 90 éves mester előtt tisztelegve talán többet jelent, ha az embert idézzük.

A felvidéki Iglóról elindulva, magyar és német nyelvű óvodából cseh és szlovák nyelven végzett faipari tanulmányok után rövid prágai főiskola következett. Innen jutott el Budapestre 1940-ben. Jellegetes közép-európai sors a 20. században.

Itt, Budapesten lett Kaesz Gyula tanítványa, akitől egész pályájára meghatározó útravalót kapott: „Egy művésztanár, legyen az képző-, zenész, színész, vagy iparművész, ha kiváló adottságú nevelő-alkotóművész, egy vonallal, színnel, hanggal, mozdulattal stb. nagy titkokat tud feltárni értő hallgatóinak. Ilyen tanár volt Kaesz Gyula [...] Egy életmű épülhetett belőle – íme itt az enyém is.”

Hornicsek László mostani, 90. születésnapjára egyedül maradt. Előző nyáron elhunyt szeretett felesége, alkotó társa, H. Müller Ilona. Tanárai, családja már régebben eltávoztak, amint az emlékezés örökkévalóságába távoztak pályatársai is. De a szép, derűs, alkotó élet évtizedei, értékes munkái maradandóak, vele vannak. És vele vannak fiatalabb, őt tisztelő kollégái, tanítványai és tanítványainak tanítványai.

Kívánjuk, hogy szerető féltésük, megbecsülésük vegye körül és segítse további éveiben.

KISS ÉVA
 művészettörténész

A fotókat a művész Életmű – Vallomás a 20. század második felében tanult, tanított és alkotott építész-belsőépítész tevékenységéről, 1940-től 1985-ig című kötetének megjelenését (2011) gondozó Cser Kiadó bocsátotta rendelkezésünkre.

Nemes Mihály – Nagy Géza: A magyar viseletek története

„*A magyar viseletek történetéről ez az első összefoglaló munka. Hogy mindeddig hiányzott egy ilyen mű, annak oka talán abban keresendő, hogy a hozzáértők ismerve a források elégtelen voltát, nem mertek megírásába fogni. A feladat megoldása annyira lehetetlennek látszott, hogy csak laikusnak, a kinek a nehézségekről fogalma sem volt, lehetett bátorsága belefogni. Ilyen laikusnak, de tegyük hozzá, lelkes és szorgalmas laikusnak köszönhetjük e könyv létrejöttét. Nemes Mihály fiatal illusztrátortól indult ki az eszme, ő gyűjtötte egybe a szükséges anyagot, majd járt mecénás és kiadó után.*”

Ezekkel a sorokkal kezdte recenzióját 1900-ban az *Archeologiai Értesítő*ben egy fiatal történész, Varjú Elemér (1873–1944), aki éppen elindult a Magyar Nemzeti Múzeum „könyvtári segédjeként” az akadémiai tagságig vezető nagy ívű pályáján.

Varjú nem fogta vissza magát a továbbiakban, és telelesen felsorolta a forráshiány miatti hibákat, csúsztatásokat, megalapozatlan állításokat. Kritikája annyira pontos, és néhány kisebb eltéréstől eltekintve annyira időtálló, hogy ma is vezetőként használhatjuk, amikor elemezni akarjuk a nagy művet. Mert hogy látványos, nagy vállalkozásról van szó, ahhoz kétség nem férhet.

A viselettörténet a 19. század végén még nagyon fiatal, nem önálló tudomány volt. A történelmi korok iránti érdeklődés, beleértve a viseletet is, a historizmus terméke. A 18. században a színészek a történelmi darabokat is saját koruk ruháiban játszották, Hamlet anyja és Ophelia például óriási abroncsos szoknyában jelent meg. A 18–19. század fordulóján kezdtek arra törekedni a színészek, hogy „korabeli” ruhákban lépjenek fel. 1809-ben jelent meg Thomas Hope könyve *Costume of the Ancients* címmel, a szerző antik emlékekről rajzolt színvonalas metszeteivel. Ezzel létrehozott egy új műfajt, a viselettörténettel foglalkozó, színes illusztrációs táblákkal ellátott kiadványt, amelyben sokszor a szöveg maga másodlagos fontosságú volt.

Magyarországon szintén a 19. század első felében kezdtek komolyabban érdeklődni a történelmi korok öltözékei iránt, különösen a magyar nemzeti viselet iránt. A hazánkban gazdasági, politikai, hadtörténeti okok miatt a 18. század végéig fennmaradt egy, az európaiótól eltérő, keleti típusú viselet. A reformkorban a romantikus hazafias érzés felélesztette, a napi divathoz igazította a régi magyar férfi- és női viseletet, ami az 1850-es évek végén a nemzeti ellenállás jelképeként feleledt, és 1860–1867 között mindenki viselte. A kiegyezés után „okafogyottá” vált, és lassan eltűnt, illetve a népviselet részévé vált.

A külföldi példák nyomán, a század végére felmerült az igény egy gazdagon illusztrált magyarviselettörténet megírására. „*A Magyar Tudományos Akadémia 1892-ben 100 arany jutalmat hirdetett a Gorove-alapítványból magyar férfi viselet történetének megírására; de eredménytelenül [...] Régóta érzett hiányt pótol tehát a Franklin társulat kiadásában, a vallás és közoktatásügyi minisztérium támogatásával [...] nemrég megjelent fényes kiállítású munka*” – írta a *Századok* című történelmi lap a könyv megjelenése alkalmával.

Nemes Mihály (1866–1945) festőnek ugyanis a pályázat szöveget ütött a fejében, és elkezdte gyűjteni az anyagot ahhoz, hogy egy ilyen könyvet megrajzoljon. A magyar honfoglalás ezeréves jubileumának megünnepléséhez közeledve, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium támogatta az elkészült mű kiadását, és a Franklin kiadó vállalta a megjelentetést.

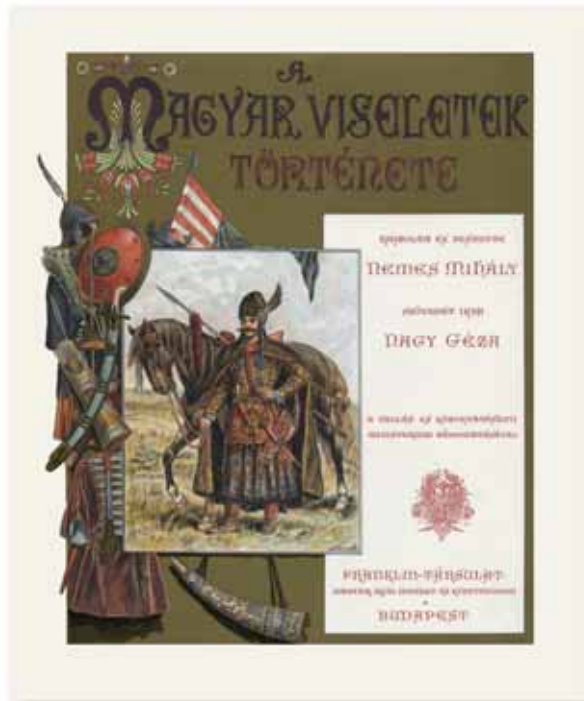
Nemes Mihály igyekezett összeszedni minden olyan ábrázolást, amiből rekonstruálni lehetett az ősök öltözködését, követve az akkor már általános, más viseletkényvekben is követett módszert. „*A táblák részint színesek, részint fekete nyomásúak. Ez utóbbiak (71 tábla) pontos másolatban mutatják be az eredeti emlékeket minden modorosságukkal, gyarlóságukkal és rajzolási hibáikkal együtt; ellenben a színes képek (40 tábla) mind Nemes Mihály festményei, ki csak alapul vette az egykorú emlékeket, de különben az alakok és csoportok megrajzolá-*

sában teljesen szabadon járt el, gyakran több egykorú emlékből állítva össze és egészítve ki képeit, sőt olykor, mint pl. a honfoglaláskori viseletnél, talán merészebb képzeletnek is szerepet juttatva” – olvashatjuk a Századokban. Végül a könyv vált Nemes Mihály fő művévé.

A kiadó közben rájött, hogy a színes és fekete-fehér táblákhoz magyarázó szövegre is szükség lenne. Erre a feladatra kérték fel Nagy Gézát, a Magyar Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárának muzeológusát.

Nagy Géza a feladathoz régészként, történészként és nyelvészként fogott hozzá, és nemcsak a táblák magyarozatát írta meg, de alapos tanulmánnyal egészítette ki a kötetet. Célja annak a romantikus elméletnek a bizonyítása volt, hogy a magyarságnak az ősidők óta volt nemzeti viselete. Ehhez azonban kevés forrás állt rendelkezésére. Meggyőződése volt, hogy a népviselet őrizte meg a legősibb formákat, tehát a viselet történetéből hiányzó láncszemeket ott lehet megtalálni. Ezzel a nézetével egyáltalán nem állt egyedül, sőt általánosan elfogadott tézis volt. Huszka Józsefnek 1885-ben jelent meg első kötete *Magyar díszítő stíl* címmel, amelyet 1898-ban a *Magyar ornamentika* követett. Huszka a szűr és más hímzések motívumainak eredetét visszavezette a perzsa, szasszanida mintakincsre. Ezt az elméletet csak az 1920-as, 1930-as években döntötték meg olyan nagy tekintélyű néprajztudósok, mint Viski Károly (1882–1945), és Györfy István (1884–1939). Igazságtalan dolog lenne Nagy Gézától olyan tévedést számon kérni, amit a saját korában tudományos felfedezésként elismertek, és 25-30 évvel később döntöttek meg.

Nagy Géza összegezte, és magas színvonalon jelenítette meg mindazt, amit az akkori tudomány a magyar viseletről tudott. Rendkívüli alapossággal összeszedett minden ókori, honfoglalás kori és Árpád kori adatot, amiről úgy vélte, hogy a magyarok megjelenéséhez kapcsolható. Fantasztikus jegyzetanyaga ma is komoly segítséget nyújthat a kutatóknak a források keresésében. A gondot az okozza, hogy a hiányzó adatokat logikával igyekezett pótolni, és besodort olyan forrásokat, amelyeknél minimum kérdéses, hogy kikről szólnak, vagy kiket ábrázolnak. Azonkívül minden olyan korai ábrázoláson, tárgyon, ami keleti jellegű volt, vagy valamilyen formában kapcsolódott törté-

nelmünkhöz, a korszak magyar viseletét vélte felfedezni, például a parthusok „atillaszabású” kabátjában (az atilla a 18. századi frakkból alakult ki), sokszor erőltetett párhuzamokat használva, például a szasszanida (?) sapka és a 19. századi pörge, vagy Kossuthkalap azonosításával.

Valószínű, hogy Nagy Géza éppen azért foglalkozott nagyobb mértékben az ókorral és a középkorral, mert úgy gondolta, hogy többet tud erről másoknál. A 17–18. századi viseletről már néhány jó munka megjelent, a 19. század pedig közel volt, tehát úgy érezte, nem olyan érdekes. Az utóbbi nagy kár, mert éppen ez az utolsó fejezet sikerült a legjobban. Bőven álltak rendelkezésére a források, amiket filozpontossággal szedett össze, van olyan is, amit ő közölt elsőként, másrészt sok viseletdarabot, szokást saját életéből, vagy családi hagyományként ismert. Éppen az utolsó, rövidebb fejezetek tartalmaznak olyan, akkoriban evidensnek tartott ismereteket, amelyeket kortársként rögzített, és másutt nem is maradtak fent.

Hálásak lehetünk a Kossuth Kiadónak, hogy ezt a rendkívül dekoratív kiadványt reprintben megjelenítette, mert kisebb hibái ellenére is egyszери, megismételhetetlen alkotása a magyar régészetnek, történettudományának és festészetnek. Ilyen volumenű dekoratív grafikus ábrázolásokkal teli munka azóta sem

készült, és nem valószínű, hogy születni fog a digitalizált jövőben.

F. DÓZSA KATALIN
művészettörténész

(Reprint. Kossuth Kiadó – Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 2012. 242 p.)

Hírek

■ **Nagy Márta** keramikumművész *Vadrózsák* című kiállítása 2013. február 22-én nyílt meg a székesfehérvári Pelikán Galériában. A 28 alkotást bemutató tárlat március 29-ig volt látható.

Fotó: Garami Richárd

**Nagy Márta: Esti fények a havon /
Márta Nagy: Evening Lights On the Snow**

■ **A négy elem** címmel pályázatot hirdet a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete kizárólag a tagjai részére. Képzőművészek, iparművészek és fotóművészek jelentkezhetnek a tűz, víz, levegő, föld ihlette elkészült művek digitális fotójával 2013. május 31-ig. A pályázatra érkezett műveket az Olof Palme Házban mutatják be, várhatóan szeptember-októberben. A kiemelkedő alkotásokat műfajonként egy-egy szakmai díjban részesítik.

■ **Regős Anna** textilművész kiállítása, melyet Pauli Anna textilművész nyitott meg, 2013. március 1-jétől 24-ig volt látható az Erdész Galéria & Design kiállítótermében Szentendrén.

■ **Körösfői Kriesch Aladár**, a szecesszió kimagasló képviselője születésének 150. évfordulója alkalmából a Gödöllői Új Művészet Közalapítvány és a Nyugat-magyarországi Egyetem Faipari Mérnöki Kar Alkalmazott Művészeti Intézete rendezésében *Körösfői 150* címmel plakátkiállítás nyílt a Gödöllői Iparművészeti Műhely épületében. A sokoldalú mester, neves festő, szobrász és iparművész a gödöllői művésztalálkozó alapítója volt, az ő szellemében készítették el a 2013. március 2. és április 28. között bemutatott munkáikat a soproni mester-évfolyam tervezőgrafikus hallgatói: Bernát Barbara, Jánosi Nikolett, Kontár Emese, Nádi Boglárka, Csepella Olivér, Gilicze Gergő és Körös János. Két tanáruk, Juhász Márton tipográfus és Orosz István grafikus egy-egy műve is szerepel a kiállításon.

■ **Csodaceruza az Iparművészeti Múzeumban.** A 2001 őszén, Sándor Csilla főszerkesztő irányításával indult *Csodaceruza* című folyóirat pedagógusok, könyvtárosok, szülők, kutatók és érdeklődők számára készült, szándéka szerint azért, hogy feltérképezze a hazai és nemzetközi gyermekirodalom és gyermekkönyvkiadás értékes darabjait, de helyet kaptak benne bábszínházak, gyermekszínházak, népi hagyományok, mesélők is. 2012-ben a lap kibővítette profilját, az évi tíz szám fele 5–10 éves gyerekeknek készülő irodalmi és művészeti folyóiratként

lát napvilágot, s a lapszerkesztésbe a gyerekeket is bevonják. 2013. február 24-én az Iparművészeti Múzeum gyereklátogatói nagy örömmel készítették el Koncz Kinga múzeumpedagógus segítségével a *Csodaceruza* múzeumi különszámát.

■ **Szekeres Erzsébet** meseillusztrációiból *Béka-királykisasszony* címmel nyílt kiállítás az Erdőkertesi Faluház és Könyvtárban 2013. március 2-án. Ez alkalomból bemutatták a

**Szekeres Erzsébet: Meseillusztráció /
Erzsébet Szekeres: Tale Illustration**

Mese, mese, meskete, minden hétre egy mese című könyvet is. A kiállítás április 23-ig látható.

■ **A hungarikum tanúsító védjegy** grafikájának megalkotására pályázatot hirdet a Vidékfejlesztési Minisztérium. A jelíges pályázatokat május 2-ig lehet beküldeni az Élelmiszer-feldolgozási Főosztály címére.

■ **Ruttká Andrea** textilművész *Esti mese* című kiállítását Ráday Mihály rendező, filmoperatőr, városvédő nyitotta meg a Rózsavölgyi Szalonban (Budapest V., Szervita tér 5.) 2013. március 4-én. „A képzeletbeli mesekönyv lapjai egyedi technikával készültek. Saját kezemmel merített papírra álmotdram, varrtam, ragasztottam, festettem és rajzoltam az Esti Mesét. Közvetlenül a Hajnali, a Reggeli, a Déli és a Délutáni Mese után szokott következni. Amikor Rozsi elindul aludni” – írta az április 1-jéig látható munkáiról az alkotó.

■ **Kecskés Ágnes** kárpitművész munkáit 2013. március 5-től március 23-ig mutatta be a Galéria 12 Egyesület a Hajnóczy utca 21. alatti kávézójában. A kiállítást Kontsek Ildikó művészettörténész, az esztergomi Keresztény Múzeum igazgatója nyitotta meg.

■ **A Terra Kerámiaszobrászati Egyesület** kiállítását Csenkey Éva művészettörténész nyitotta meg 2013. március 6-án a Museion No. 1 galériában (Budapest IX., Üllői út 3.). A Terra egyesület tavaly ünnepelte 20 éves évfordulóját. Fekete László, Geszler Mária és Schrammel Imre kezdeményezésének az volt a célja, hogy létrehozzanak egy kis létszámú, magas szakmai kvalitású csapatot a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének Kerámia Szakosztálya mellett. A Terra tagjai a szakma jeles képviselői, rendszeres kiállítói és díj-

nyertesei a hazai és külföldi biennáléknak. A 20 éves jubileum alkalmából tartott szimpóziumon megfogalmazták azt a szándékukat, hogy a már tehetségüket bizonyított fiatal művészeknek alkotási és szereplési lehetőséget adjanak, olyanoknak, kik örömmel vesznek részt egy magas színvonalú szakmai csoport munkájában. A 2013. március 7–21. között bemutatott kiállításon Benkő Ilona, Fekete László, Fusz György, Füzesi H. Zsuzsa, Geszler Mária, Horváth László, Kungl György, Molnár Sándor, Nagy Márta, Schrammel Imre, Szekeres Károly, Tamás Ákos és Vásárhelyi Emese művei szerepeltek.

■ **Flavia, Zebuca, Septimia...** *Anyák, lányok, feleségek Aquincumban* címmel 2013. március 8-án a nemzetközi nőnap alkalmából Facsády Annamária régész tartott előadást az Aquincumi Múzeumban. Három név, három különböző életkorú nő, akiket a múzeumban őrzött sírfeliratuk révén ismerhetünk. Tudjuk, mennyi idősen haltak meg, milyen volt az öltözetük, kik voltak a családtagjaik. Az ő történetükből kiindulva rekonstruálhatjuk az egykori Aquincumban élt asszonyok mindennapjait. A *Műtárgymesék – Fővárosi régészeti értékeink más-képp* című kiállítás 2013. szeptember 29-ig látható.

■ **Schrammel Imre** keramikusművész *A forrás* című kiállítását Füzi László irodalomtörténész nyitotta meg a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió Galériájában 2013. március 12-én. A műveket április 11-ig tekinthette meg az érdeklődő közönség.

■ **Méry Ágnes Viktória** ruhatervező, nemezkészítő művész munkáiból *Gyapjúmemez és egyéb „állatkísérletek” (különböző állatokról fésült vagy nyírt szőrből készült nemezkek)* címmel nyílt kiállítás 2013. március 9-én a

XVII. kerületi Erdős Renée Ház kiállítótermében. Az április 7-ig nyitva tartó kiállítást Takács Judit nyitotta meg.

■ **Illiszné Kováts Ildikó** *Cserépbabák – mesebábok* című kiállítását Koryürek Vera bábkészítő nyitotta meg a Kiss Áron Magyar Játék Társaság Orlay utcai klubhelyiségében 2013. március 9-én. A kiállítás április 7-én zárt.

■ **Ami tapad, az ragad! Egy papírszínház restaurálásának fortélyai** címmel Sor Zita restaurátor tartott előadást a székesfehérvári Hetedhét Játékmúzeum Réber Termében 2013. március 12-én. A papírszínház az 1910-es években készült, a romos állapotban lévő műtárgyat rendkívüli gondosságot és körültekintést igénylő munkával 2012-ben, az új állandó kiállítás megnyitására sikerült helyreállítani.

■ **Kép – Zászló** címmel kiállítás nyílt 2013. március 13-án a Nemzeti Táncszínház Galériájában (Budapest I., Színház u. 1–3.). A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, valamint a Nemzeti Táncszínház közös rendezvényét Szathmáry István Pál művészeti író nyitotta meg. A zászlóképeket március 30-ig tekinthették meg az érdeklődők.

■ **A Néprajzi Múzeum Napján**, 2013. március 5-én *Új szerzemények 2012* címmel nyílt kiállítás. A Néprajzi Múzeum gyűjteménye 2012-ben 370 tárggyal és több ezer fotóval gyarapodott, ebből mutat be válogatást az augusztus 2-ig megtekinthető kiállítás.

■ **A Zsolnay Porcelánmanufaktúra gazdára lelt.** Bachar Najari szír származású, svájci-magyar üzletember nyerte el a Zsolnay Porcelánmanufaktúra Zrt., többségi tulajdonrészének értékesítésére kiírt pályázatot. A Magyarországon luxusórák kereskedelmé-

vel foglalkozó befektető egyedülként tett ajánlatot a Zsolnay 74,5 százalékos tulajdonrészének megvásárlására. A 180 millió forintos vételár mellett félmilliárd forint tőkejuttatást nyújt a gyárnak.

■ **Kubinyi Anna** textilművész nagy sikerű, *Főhajtságok* című kiállítása 2013. március 10-én zárult a budapesti Balassi Intézetben. A bemutatott gobelinek egy részét, és a legújabb elkészült, Kőrösi Csoma Sándor emléke előtt tisztelgő alkotást május elején Indiában, Dardzsilingben, a városi képtárban is bemutatják.

Fotó: Fényes Gábor

**Kubinyi Anna: Csoma-oltár /
Anna Kubinyi: Csoma Altar**

■ **A közelmúltban elhunyt Horváth Márton** üveg-
művész emlékére kiállítást rendeztek a
Prestige Galériában (Budapest V., Falk
Miksa u. 7.) márciusban.

■ **A Kunstammer gyűjtemény** 2013. március
1-je óta újra látogatható a bécsi Kunsthis-
torisches Museumban. 2003-ban zárták
be a kiállítást, s most a felújítás után 2700
négyzetméteren mutatják be a Habsbur-
gok kincseskamrájának több mint kétezer

Állami kitüntetések 2013. március 15. alkalmából

Az iparművészet területén alkotó díjazottak

KOSSUTH-DÍJ

Csikszentmihályi Róbert szobrászművész
Kubinyi Anna gobelintervező,
textilművész

Sajdik Ferenc grafikusművész,
karikaturista

MAGYAR ÉRDEMREND KÖZÉPKERESZTJE A CSILLAGGAL

Jankovics Marcell grafikus,
rajzfilmrendező

MAGYAR ÉRDEMREND LOVAGKERESZTJE (POLGÁRI TAGOZAT)

Somlai Tibor belsőépítész

MAGYAR ARANY ÉRDEMKERESZT (POLGÁRI TAGOZAT)

Dr. Szepes Lászlóné művészettörténész

MAGYARORSZÁG ÉRDEMES MŰVÉSZE

Erkel László – *Kentaur* díszlet-
és jelmeztervező

Györfi Sándor szobrász- és éremművész
Molnár Kálmán tervezőgrafikus

BÁNFFY MIKLÓS-DÍJ

Gaálné dr. Merva Mária,
a Gödöllői Városi Múzeum igazgatója

BLATTNER GÉZA-DÍJ

Grosschmid Erik díszlet-, báb-
és jelmeztervező

FERENCZY NOÉMI-DÍJ

Néma Júlia keramikumművész
Halasi Zoltán grafikusművész
Kányási Holb Margit textilművész
Somlai Tibor belsőépítész
Vajda Mária gobelinművész

JÁSZAI MARI-DÍJ

Cselényi Nóra jelmeztervező

MUNKÁCSY MIHÁLY-DÍJ

Nikmond Beáta szobrászművész
Erős Apolka szobrászművész
Mayer Éva képzőművész
Dreber János festőművész
Kligl Sándor szobrászművész
König Róbert grafikusművész
Tasnádi József Sándor médiaművész

NÉMETH LAJOS-DÍJ

Plesznivy Edit művészettörténész

A Magyar Iparművészet szerkesztőbizottsága
ezúton köszönti tisztelettel
a kitüntetett alkotókat.

műtárgyat. A gyűjtemény legértékesebb darabja a *Saliera* néven ismert, 26 centiméter magas, két szoborral díszített arany sőtartó, Benvenuto Cellini olasz mester alkotása, melyet 2002-ben elloptak – hasonló módon, mint annak idején a budapesti Szépművészeti Múzeumba, Bécsben is a

renováláshoz épített állványzat segítségével jutott be a tolvaj az épületbe –, de 2006-ban előkerült, mert a térfigyelők kamerák segítségével sikerült azonosítani a tettest. A kalandos sorsú, páratlan értékű műtárgyat restaurálták, így eredeti, hibátlan szépségében csodálhatják meg a látogatók.

A MAGYAR IPARMŰVÉSZET
AZ ALÁBBI MÚZEUMOKBAN ÉS
KÖNYVESBOLTOKBAN KAPHATÓ:

Budapest Galéria

1056 Budapest, Szabad sajtó út 5.

Corvina Könyvesbolt

7621 Pécs, Széchenyi tér 8.

FUGA Budapesti Építészeti Központ

1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 5.

Iparművészeti Múzeum, Könyvshop

1091 Budapest, Üllői út 33–37.

Írók Boltja

1061 Budapest, Andrássy út 45.

Koller Galéria

1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 5.

Magyar Nemzeti Galéria, Shop

1014 Budapest, Szent György tér 2.

Nagytétényi Kastélymúzeum

1225 Budapest, Nagytétényi Kastélypark

Péter-Pál Galéria

2000 Szentendre, Péter-Pál utca 1.

Prestige Galéria

1055 Budapest, Falk Miksa utca 7.

Püski Könyvesház

1013 Budapest, Krisztina körút 26.

Szépművészeti Múzeum, Shop

1146 Budapest, Hősök tere

Városi Képtár – Deák Gyűjtemény

8000 Székesfehérvár, Oskola utca 10.

Városi Művészeti Múzeum Győr

9021 Győr, Király utca 17.

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:

Batthyány Kultur-Press Kft.

H–1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Tel.: (1)489-0120, (1)212-5303

**A folyóirat korábbi példányai
a szerkesztőségben megvásárolhatók.**

Dear Readers,

■ The National Biennial of Ceramic Art in Pécs, launched in 1968, ranks as the most important professional gathering in Hungary. After the 20th, jubilee event in 2008, a longer cycle seemed preferable for several reasons revealed by József Sárkány, curator of the recent exhibition, *Hungarian Ceramics, 2012*, surveying works of more than four years. In his article Sárkány not only reviews exhibits, but also analyses tendencies of participation and evaluates the role of biennials in Hungarian ceramic art.

The exhibition *Works Realized, 2012*, in the Museum of Applied Arts, Budapest, featuring projects supported by the Hungarian Cultural Fond, is reviewed by its curator, Lilla T. Erdei, while the exhibition of small sculptures by ceramic artist György Kungl at Museion No. 1 Gallery in Budapest is surveyed by art historian Tibor Wehner.

Toy designs by students of the Budapest University of Technology and Economics— young designers working under the guidance of József Zalavári at the Department of Machine and Industrial Product Design founded 15 years ago— will be showcased at the FUGA Budapest Center of Architecture to rise awareness for creativity and sustainability in toy design.

A previous temporary exhibition of the Museum of Ethnography, Budapest, *Women, Hand-woven Rugs, Home Industry*, is reflected on by Hajnalka Fülöp, museologist at the Textile Collection.

On the centenary of one of the most important monuments of Kecskemét, the Art-Nouveau building of the Calvinist New College designed by Valér Mende, a profound study by art historian Gábor Székely features its rich ornamentation with Zsolnay architectural ceramics and wrought iron works.

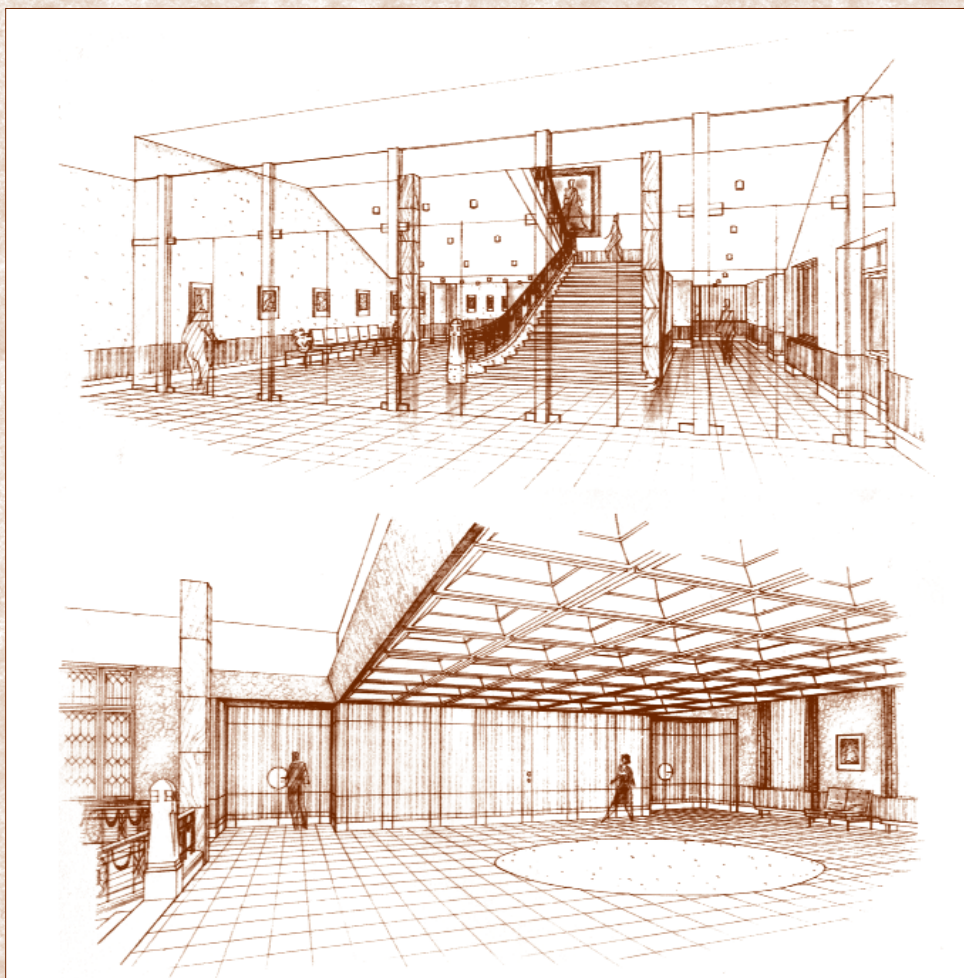
In their articles dedicated to the lately deceased glass designer Márton Horváth, art historian Gabriella Kernács and interior designer Gábor Mezei commemorate the pre-eminent artist and the beloved colleague.

Heartfelt congratulations to interior designer László Hornicek for his 90th birthday, as well as to all applied artists, art historians and critics awarded on 15th March 2013!

In our Books section the reprint edition of the volume *History of Hungarian Costumes* by Mihály Nemes and Géza Nagy, published by Kossuth Kiadó and the National Széchényi Library in 2012, is reviewed by art historian Katalin F. Dózsa.

ÉVA KISS
Editor-in-Chief

**Hornicsek László: A Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Kollégiumának földszinti előcsarnoka, Budapest (látványtervek) /
László Hornicsek: First-floor lobby. Ráday College, Reformed (Calvinist) Church District along the Danube, Budapest (visual designs)
[1985–1986]**

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A folyóirat ára: 750 Ft